

Univerzita Palackého v Olomouci
Filosofická Fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Gašparová Karolina

Analýza extremistických stran v současném stranickém systému

SRN

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Marie Nálepová

Olomouc 2014

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 30. dubna 2014

Ráda bych poděkovala magistře Marii Nálepové za vedení práce, připomínky a pomoc, kterou mi poskytla v průběhu psaní práce.

Obsah

Úvod.....	1
1 Extremismus.....	8
1.2. Znaký extremismu podle P. Kotlána.....	9
1.3. Radikalismus.....	11
2 Politický extremismus.....	12
2.1. Rozdělení extremismu na pravolevé škále.....	12
2.2. Fundamentalismus.....	16
2.3. Projevy extremismu.....	17
2.4. Racionalizace extremistických politických stran.....	19
3 Extremistické strany ve sjednoceném Německu.....	21
3.1. Levicoví extrémisté a umírněný extremismu strany Die Linke.....	21
3.2. Extrémní nacionalismus.....	26
3.3. Hnutí Salafiyya a Muslimská demokratická unie (MDU).....	33
4 Obranná demokracie v SRN.....	36
Závěr.....	41
Prameny a literatura.....	46
Přílohy.....	53
Abstrakt.....	54

Úvod

S blížícími se volbami do Evropského parlamentu (EP) narůstá podpora krajně pravicových stran, v Německu (SRN) nevyjímaje. Na konci února 2014 zrušil německý Ústavní soud tříprocentní volební klauzuli pro volby do EP. Šance extremistických stran na získání mandátu tak značně stoupla. Největší předpoklad na úspěch je předpokládán Národně-demokratické straně Německa (NPD *National demokratische Partei Deutschlands*), která v posledních letech zaznamenává flagrantní úspěch v zemských sněmech některých spolkových zemí (Franz 2014).¹

Pravicový extremismus je v SRN zakořeněn od dob Německé Říše. Ideologie nacismu se transformovala v nové podobě prostřednictvím extremistických subkultur, hnutí a politických stran. Levicový extremismus nachází své základy už ve 20. letech, kdy v roce 1919 vznikla Komunistická strana Německa (KPD *Kommunistische Partei Deutschlands*) a s ní spojené osobnosti jako Rosa Luxemburgová a Karl Liebknecht, které se staly ikonami dnešních levicových extremistických stran.

Po konci druhé světové války, v roce 1945, bylo SRN rozděleno do čtyř okupačních zón, každá pod správou jiné země – Francie, Velké Británie, Spojených států Amerických (USA) a Sovětského svazu (SSSR). Narůstající spor mezi Sovětským Svazem a zbylými třemi okupačními mocnostmi dal vzniknout dvěma německým státům – západní Spolkové republice Německo (SRN) a východním Německé demokratické republice (NDR) pod vlivem SSSR. V obou zemích zaznamenáváme rozdílný vývoj extremistických stran. Zatímco v SRN dominovaly z extremistických stran pravicově zaměřené, v NDR s ohledem na její orientaci na SSSR si postavení nejsilnější strany až do roku 1990 udržovala Sjednocená socialistická strana Německa (SED *Sozialistische Einheitspartei Deutschlands*), která vznikla v roce 1946 sjednocením KPD a Sociálnědemokratické strany Německa (SPD *Sozialdemokratische Partei Deutschlands*). V SRN byla naopak komunistická strana roku 1956 zakázána, a to v rámci zavedení konceptu takzvané obranné demokracie, jehož podstata spočívá v ochraně demokratických principů před

¹ V roce 2009 5,6 % v Sasku a v roce 2011 6 % v Meklenbursku -Předním Pomořansku (Wahlergebnisse der NPD).

extremistickými vlivy. S tím je také spojené vytvoření řádných institucí na obranu demokracie a zakomponování konceptu do Základního zákona.

Přesto v roce 1969 vzniká v SRN Německá komunistická strana (DKP *Deutsche kommunistische Partei*), navazující na tradice KPD s cílem vytvořit demokracii s absencí monopolních institucí. V následujícím desetiletí zaznamenala DKP značný úspěch, vyvolaný obrodou levicových myšlenek jako následek negativních nálad ve společnosti, zapříčiněných vietnamskou válkou, rostoucím kapitalismem a konvenční společností. Po roce 1977 začala podpora levicových extremistických skupin klesat a do roku 1990 se členská základna DKP snížila až desetinásobně (Jaschke 2008).

Po roce 1989 se SED přejmenovala na Stranu demokratického socialismu (PDS *Partei des demokratischen Sozialismus*). V následujících letech se strana snažila oprostít od politiky NDR a ideologie stalinismu, a i přes to, že její základní principy jsou stavěny na demokratických základech, stále zůstává tématem mnohých debat, do jaké míry je ideologie sociální demokracie strany PDS podobná představě komunistické SED, a do jaké míry se její antikapitalistická politika dá považovat za antisystémovou. V roce 2007 se strana PDS přejmenovala na Die Linke se snahou absolutně se distancovat od politiky SED. Otázka extrémnosti strany je ale stále otevřeným, nevyřešeným tématem. To neplatí o straně DKP, která si i po roce 1990 zachovala jasnou extrémistickou rétoriku. Její úspěch je však marginální, stejně jako úspěšnost druhé levicové extremistické strany Marxisticko-leninistické strany Německa (MLPD *Marxistisch-Leninistische Partei Deutschlands*) vzniklé v roce 1982. Největší aktivitu projevily strany v době přijetí reforem Hartz IV v roce 2003. Proti těmto reformám protestovala celé extrémistické spektrum (levicové i pravicové), tím si také naklonili mnoho příznivců a roky 2004 a 2005 se staly nejzdařnější dobou pro levicově extrémistické strany od dob sjednocení SRN. Přesto ani jedna z levicově extremistických stran nedosáhla úspěchu jako před rokem 1989.

Začátek 90. let nebyl příznivý ani pro pravicově extrémistické strany. Aktivně se projevovaly hlavně pravicové subkultury, které si v té době získaly mnoho příznivců svými útoky na cizince a žadatele o azyl v SRN. Od poloviny 90. let dominuje na pravicově extremistické politické scéně strana NPD. Dalšími dvěma aktivními politickými stranami v té době byly Německá lidová unie (DVU *Deutsche*

Volksunion) a Republikáni (REP), které však postupně ztrácely na popularitě. Na konci 90. let sice DVU získala nepatrné množství hlasů během voleb, pak ale z důvodu vnitřních sporů ztratila mnoho svých příznivců (Vejvodová 2008: 1–19). V roce 2012 se DVU sjednotila s NPD. Vedle ní působí v současnosti v SRN dvě extremistické strany. DIE RECHTE, která vznikla po sjednocení DVU s NPD a Pro NRW působící ve spolkové republice Severní Porýní-Vestfálsko.

Při analýze extremistických stran v SRN nemůžeme opomenout islámské fundamentalistické strany. S celkovým nárůstem fundamentalismu ve světě po 11. září 2001 a nárůstem imigrantů v Německu pocházejících z islámských zemí (ca 3 miliony) se rozrůstá i počet islámských organizací na německém území, které usilují o účast v politice. V současnosti je v SRN aktivních až 30 islamistických skupin. Největší organizací je společenství Milli Görüs s více jak 30 000 členy. Aktivní jsou zde také skupiny, řízené extremistickými organizacemi Hamás (Palestina) a Hizb Allah (Libanon), které dohromady čítají více jak 1000 členů působících v SRN. Nejsledovanějším skupinou v současnosti je v souvislosti se syrskou občanskou válkou stále se rozrůstající hnutí Salafíyya, organizované sunitskými muslimy. Cílem islámských skupin je šířit a ochraňovat islám na Německém území (Pfahl-Traughber 2011).

V současnosti je extremismus velice diskutabilním tématem, a to s ohledem na blížící se volby do EP, stejně jako v souvislosti s obnovením procesů s pravicově extremistickým undergroundovým hnutím NSU (*Nationalsozialistischer Untergrund*), nebo spolupráci německých islámských extremistů se syrskou opozicí. Vše ale nasvědčuje tomu, že i přes fungující koncept obranné demokracie v Německu a snahou ochránit demokracii před extremistickými vlivy, je tento fenomén ve společnosti stále přítomen. Otázkou zůstává, jestli má dostatečný vliv na politiku země, aby jí mohl ovlivnit a ohrozit.

V textu se budeme zabývat vývojem extremistických stran v Německu od 90. let po současnost. Zaměříme se hlavně na změny ve volební podpoře během let a na jejich relevanci pro stranický systém SRN. Jelikož od 50. let funguje SRN v rámci obranyschopné demokracie, jejichž hlavní principy spočívají v ochraně státu před antisystémovými vlivy, budeme se v práci snažit analyzovat, jestli tento koncept

skutečně funguje a zda žádná z extremistických stran není ve stranickém systému SRN etablována, tím pádem schopná ovlivnit státní moc. "

Práci budeme zakládat na empiricko-analytickém přístupu, který hodnotí jednotlivé zdroje, které si v práci budeme analyzovat. Jedná se o případovou studii. V práci se budeme zabývat fungováním extremistických stran ve stranickém systému Německa, které nebudeme komparovat s fungováním extremistických stran v jiných zemích a ani se sebou navzájem. V práci budeme ověřovat platnost hypotézy, která říká, že obranná demokracie v Německu chrání stát před extremistickými subjekty a funguje tak, aby zabránila extrémistům zničit etablovaný systém a chopit se moci v zemi. Hypotézu budeme ověřovat na základě toho, jestli je některá z extremistických stran etablována ve stranickém systému SRN.

Práci jsme rozdělili do čtyř kapitol. V první části práce se zaměříme na teorii extremismu a na analýzu samotného pojmu extremismus. Definice extremismu je dodnes spornou otázkou a to z důvodu rozdílného pohledu na toleranční mez mezi extrémním a akceptovatelným chováním. Pro každou definici však zůstává nesporné, že cílem extremismu je zlikvidovat současný fungující systém (antisystémovost). Také určení znaků extremismu se liší autora od autora. V práci budeme vycházet z teorie Pavla Kotlána, který určuje šest znaků extremismu, dle kterých dále rozpoznáváme typy extremismu. V práci se podrobně seznámíme s pojmem extremismus a to z toho důvodu, aby v následné analýze extremistických stran v SRN nedocházelo k nepřesnému určení stran. Extremismus bývá často mylně zaměňován za radikalismus, proto si v závěru kapitoly definujeme vlastnosti radikálních stran.

V druhé části práce se zaměříme na politický extremismus. Jelikož je extremismus rozsáhlý pojem, který se týká jak jednotlivých subjektů, tak celého systému, musíme si v práci vymežit rozsah extremismu, který je pro nás relevantní, a to jsou extremistické strany. V práci si specifikujeme extremistické politické strany na pravolevé škále a zaměříme se také blíže na fundamentalismu, který se po roce 2001 stal často spekulativním tématem německé veřejnosti. Dále se v práci budeme zabývat projevy extremismu, z nichž si blíže specifikujeme terorismus a populismus, které se v současnosti řadí mezi nejrozšířenější a nejpoužívanější formy

extremistických projevů. V neposlední řadě se zaměříme na relevanci extremistických politických stran.

V třetí, analytické části práce se seznámíme s extremistickými stranami v SRN. Zaměříme se na vývoj extremistických stran od 90. let po současnost. Kapitulu začneme vývojem strany PDS v Die Linke a analyzujeme si debatu o extrémnosti strany. Dále se zaměříme na pravicové spektrum extremismu v SRN a detailně si popíšeme stranu NPD. Na konec kapitoly se zaměříme na fundamentalismus v Německu, konkrétně na působení hnutí Salafiyya a její politický vliv.

V poslední kapitole se budeme zabývat prevencí Německa proti extremismu. Zaměříme se na koncept obranné demokracie, se kterým ve 30. letech přišel Karl Loewenstein, jako reakcí na totalitarismus v SRN během první poloviny 20. století. Obranná demokracie (též militantní nebo obranyschopná demokracie) má pomocí legitimních právních prostředků ochraňovat stát před těmi, kteří jí mohou ohrozit. V rámci toho byl v Německu vytvořen Spolkový úřad na ochranu Ústavy (BfV *Bundesamt für Verfassungsschutz*), jehož hlavním úkolem je boj proti extremismu. Úřad každoročně vydává zprávu o stavu extremismu v SRN.

Největšího významu dosáhl výzkum extremismu právě v SRN. Za jeho vývojem stojí dva teoretici Eckhard Jesse a Uwe Backes, kteří svým výzkumem přispěli velkým dílem k vývoji teorie extremismu a jejich tézemi se inspirovalo mnoho autorů, zabývajících se tímto fenoménem. E. Jesse a U. Backes jsou také autoři edice *Extremismus und Demokratie* vycházející každoročně po více jak 20 let. Svými díly přispívají k vývoji teorie extremismu již od 60. let 20. století. Jejich hlavním bodem výzkumu je Německo. Většina jejich děl se však omezuje na vývoj extremismu do sjednocení Německa. K výzkumu současného vývoje extremismu přispívá převážně německý politolog Armin Pfahl-Traughber, který do konceptu vývoje extremismu v SRN zakomponoval také nový fenomén náboženského extremismu.

Vývojem extremismu v Německu se zabývá také český autor Miroslav Mareš, který svými publikacemi přispěl z valné části k výzkumu extremismu v České republice. V současné době působí Miroslav Mareš jako profesor Masarykovy univerzity. Svými publikacemi často přispívá do politologického časopisu *Rexter*, zabývajícího se extremismem a terorismem. Ve svých dílech se M. Mareš často inspiruje teoriemi E. Jesse a U. Backese. Svou publikaci *Teorie extremismu* (2003)

zakládá hlavně na tézích výše zmíněných autorů. Vývojem pravicového extremismu v Německu se zabývá i slovenská autorka Adriana Mikulčíková, která na toto téma vydala knihu *Pravicový extrémizmus v Spolkovej republike Nemecko. Príčiny, podoby, prejavy* (2010).

Důležitým pro naši práci je také další český autor Pavel Kotlán, který ve svém díle *Demokracie ve stínu: extremismus, terorismus, fašismus a komunismus* (2003) přichází z vlastní, komplexní definicí extremismu, vycházející z určení typů extremismu podle jednoho z šesti konstitutivních znaků. Jeho texty se inspiroval JUDr. Petr Černý, který extremismus zkoumá z právního hlediska. Ve své knize *Politický extremismus a právo* (2005) popisuje vztah extremismu k právním normám nejen v České Republice, ale také v Německu a jiných významných evropských zemích. Z právního hlediska se extremismem zabývá také docent Univerzity Karlovy v Praze JUDr. Jan Chmelík. Tomuto tématu se věnoval v práci *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty* (2001).

Ze zahraničních autorů se extremismem zabývají další dva Němci Hans-Gerd Jaschke a Richard Stöss. Oba se svými teoriemi často dostávají do sporu s U. Backesem a E. Jessem, jejichž pohled na extremismus se v některých otázkách dosti liší. Články všech výše uvedených německých autorů jsou publikovány Spolkovou centrálou pro politický systém SRN (BpB *Bundeszentrale für politische Bildung*) jak na jejich internetových stránkách, tak v časopise, který vychází jako příloha *Das Parlamentu* pravidelně každý týden s názvem *Aus Politik und Zeitgeschichte* (APuZ). Časopis se každý týden zabývá jiným tématem v rámci politologie a mezinárodních vztahu. K tématu extremismus vyšel APuZ v roce 2001, a to v návaznosti na teroristické útoky v Americe a na nový fenomén islámského fundamentalismu, dále pak v roce 2010, kdy se přímo věnoval pojmu extremismus a v roce 2013 pod názvem *Radikalisierung, Deradikalisierung und Extremismus*. Dalším zahraničním autorem, který svou práci přispěl teoriím extremismu je Norberto Bobbio, který se ve svém díle *Pravice a levice: důvod a smysl rozdělení politické scény* (2003) zabývá extremismem z pohledu rozdělení v jednorozměrném ideologickém prostoru.

Problémem analýzy vývoje extremismu v SRN je zaměření autorů zabývajících se tímto tématem převážně na pravicový extremismus. To kritizuje ve své publikaci

Současný levicový politický extremismus v Německu (2008), která vyšla v Politologickém časopise v roce 2008, redaktor a editor České pozice Lukáš Novotný. Jeho publikace se snaží shrnout současný stav levicového extremismu v SRN, včetně analýzy v současnosti aktivních levicově extremistických německých stran. V Německu na téma levicového extremismu vyšel sborník v rámci BpB vydaný autorem Ulrichem Dovermannem nazvaný *Linksextremismus in der Bundesrepublik Deutschland* (2012). Do této publikace přispěli také E. Jesse a U. Backes.

V neposlední řadě jsou pro naši práci důležití autoři zabývající se relevancí politických stran a obranyschopnou demokracií. Autorem, který značně přispěl teoriím stranického systému, Giovanni Sartori, ve svém díle *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu* (2005) popisuje mimo jiné relevanci politických stran a to na základě dvou kritérií, koaličního a vyděračského potenciálu. Zároveň však ve svých teoriích, jako nemnoho autorů, počítá také s malými stranami, které mohou svou existencí ovlivňovat stranický systém země. Tímto fenoménem se také zabývá Miroslav Novák v publikaci nazvané *Relevance malých stran v demokracii. Od obecného rámce k české smlouvě o „stabilním prostředí“* (1999) analyzuje, kdy jsou malé strany racionální pro etablovaný stranický systém. Svou teorii dále ověřuje na vývoji českého stranického systému.

Obrannou demokracií se zabývá jak již výše zmiňovaný Hans-Gerd Jaschke, který ve své práci *Streitbare Demokratie und innere Sicherheit: Grundlagen, Praxis und Kritik* (1991) nejen popisuje militantní demokracii v Německu, a zabývá se také její kritikou, tak také další, již zmiňovaný český autor Miroslav Mareš, který k tématu obranné demokracie publikoval článek *Obrana demokracie a analýza politiky* (2001).

V práci budeme vycházet jak z výše zmíněných publikací, tak z příspěvků ve jmenovaných politologických časopisech Rexter, APuZ a Politologického časopisu. Stěžejní pro naši práci jsou také každoroční zprávy vydávané BfV, jejichž cílem je informovat o projevech extremismu na veřejnosti, popsat je a určit jejich cíle. Mimo tyto zprávy vydává BfV mnohé publikace zabývající se tématem politického násilí, extremismu a terorismu.

1 Extremismus

Ve společenských vědách se pojem extremismus začal ve větší míře používat až ve druhé polovině 20. století. Je odvozen od latinského slova „*extremus*“ neboli nejzazší. Použitím slova extremismus je myšlen jev, pohybující se v nejkrajnější nebo nejvzdálenější pozici. V anglosaských zemích se slovo extremismus objevovalo už v první polovině 19. století, a to pro vyjádření nesmiřitelných nebo netolerantních pozic. Svou konceptuální podobu začal extremismus získávat s nástupem totalitarismu. Mezi první vlnu teoretiků, kteří pojem extremismus zakomponovali do svých děl, patřili němečtí emigranti jako Karl Loewenstein nebo Hannah Arendtová (Mareš 2004: 297–299).²

V moderním pojetí je extremismus používám pro označení jednání, které neodpovídá přijatým normám, které je nenormální, neslušné nebo nebezpečné. Přesná definice ale zůstává spornou otázkou. Důvodem rozporů v definici pojmu je názorová rozdílnost ohledně určení toleranční meze mezi normalitou a extremismem. Hranice mezi nimi je široká a její rozměr se liší společnost od společnosti (Chmelík 2001: 7–13). Rozdílnost v konceptualizaci pojmu extremismus můžeme sledovat i v průběhu dějin. To co bylo kdysi označováno za extrémistické, můžeme dnes považovat za přijatou normu.³ A stejně tak to platí i pro současnost. Dnešní chování extremistů, může být zítra společností akceptováno (Neumann 2013: 4–5).

Teorie extremismus, za jejíž čelní představitele jsou považováni němečtí teoretici U. Backes a E. Jesse, se pokouší fenomén extremismu zkoumat v rámci tradičních západních společností. E. Jesse a U. Backes teorii extremismu definují jako antitezi k demokratickému ústavnímu státu. Další významní teoretici jako Martin Lipset a Earl Raab považují extremismus za proceduru, která překračuje hranici demokratických principů (Mareš 2004: 297–300).⁴ I když definice extremismu bývají velmi různorodé, nelze jim upřít jeden společný znak, jimž je antisystémovost.

² Mezi další autory patří C. J. Friedrich, Zbigniew Brzezinski, Raymond Aaron, Hans Kohn, Franz Neumann. Pojem extremismus konceptualizován v rámci teorie totalitarismu.

³ Jako příklad si můžeme uvést boj Martina Luthera Kinga Jr., za zrovnoprávnění černého obyvatelstva, který byl v padesátých a šedesátých letech považován obyvatelstvem Spojených států za extrémistický. Dnes je naopak jeho chování vyzdvižováno.

⁴ Richard Stöss charakterizoval osm principů demokracie – lidská práva, suverenity lidu, rozdělení moci, odpovědnost vlády, zákonost správy, nezávislost soudů, princip více stran a rovnost šancí stran včetně svobody opozice (Mareš 2004: 300).

Extrémisté odmítají současný stav společnosti a všechny vinu za jejich frustraci hází na současný systém, tedy liberální demokracii. I když spornou otázkou zůstává, kdy je antisystémové chování v mezích pozitivní reformy demokracie a kdy již za účelem úplné likvidace demokratického systému. Lidé sdílející stejné extremistické názory dále utvářejí skupiny, hnutí nebo politické strany, které se svým postojem nebo jednáním snaží etablovaný systém zničit (Černý 2005: 13, 21).

Je třeba si také uvědomit, že ne všechny antisystémové strany musí být extremistické. Giovanni Sartori ve své knize *Srovnávací a ústavní inženýrství* (2011) definuje tři druhy antisystémových stran – extrémní, extremistické a izolované, které se liší přístupem k veřejnému mínění, kdy extremistické strany neakceptují jiné ideje, než jsou jejich vlastní (Sartori 2011: 79–80). Takovéto chování antisystémových⁵ subjektu nazýváme „mesianismus“ a je jedním ze společných znaků mnohým extremistickým stranám. V následující kapitole si jmenujeme další znaky, včetně mesianismu, které konstituují fenomén extremismu.

1.2. Znaky extremismu podle P. Kotlána

I přes rozpory v definici extremismu se někteří teoretici pokusili vymezit znaky společné většině extremistickým subjektů. Jedním z nich je autor knihy *Demokracie ve stínu* (2003) Pavel Kotlán, který ve svém díle konstituuje šest znaků extremismu, na základě kterých určuje typy extremismu. Těmito znaky jsou neomezený politický styl, přímá akce, určení kategorie Přítel a Nepřítel, vůdcovský princip, mýtus a symbolika a poslední, už výše jmenovaný mesianismus.

Typickým znakem pro všechny totalitární režimy je *neomezený politický styl*. Společnost se podřizuje idejím extremismu, a je s ní ve všech směrech spoutána výměnou za garanci spokojenosti všech podřízených jedinců. Tato idea musí být implementována bezprostředně, bez ohledu na postoj většiny a bez respektu ke státnímu pořádku. Je naplňována *přímou akcí*, která vede k násilným činům zahaleným závojem vznešené myšlenky. Nejnebezpečnějším aspektem extremismu pro demokratické zřízení je určení kategorie *Přítel a Nepřítel*, kdy každá společnost má svého Nepřítele, který musí být za každou cenu zničen. Jedná se jak o jedince, tedy buď o oponenty, nebo občany nehodící se pro danou utopickou ideologii

⁵ V následujícím textu budeme příponu „antisystémový“ používat jen pro označení extremistických subjektů.

extremismu, nebo o celý demokratický systém. V obou případech je nutné, aby byly dané složky zlikvidovány. Pro kategorii Přítel a Nepřítel je nutná přítomnost prvních dvou jmenovaných znaků a také *vůdcovského principu*. Hlavními dvěma složkami tohoto principu je hierarchická struktura, na jejímž vrcholu stojí osobnost vůdce, který je druhou složkou konstitutivního znaku. Aby byla jeho legitimita, a neomylnost zakořeněná v celé společnosti musí být jeho ideální osobnost zaštitěná mýtem.

Mýtus a symbolika jsou prvky, které úmyslně zacloňují celou podstatu extremismu. Jedná se většinou o velice sofistikované lži, jejichž hlavní podstatou je legitimovat režim a vyvolat v lidech pocit osobního naplnění, jestliže přijmou ideu extremismu. Mýtus je spojen se všemi dosavadně jmenovanými znaky, jejichž existence bez spojení s mytickou podstatou a symbolikou by nemohla plně fungovat. Posledním znakem extremismu podle P. Kotlána je *mesianismus* neboli spasitelské poslání těch, kteří jsou v kategorizaci extremismu určeni jako Přítel. Ti mají za úkol bojovat na život a na smrt proti Nepříteli a naprosto ho zlikvidovat.

Na základě těchto šesti znaků určuje P. Kotlán čtyři typy extremismu – ochlokracie⁶, akciokultismus⁷, diktatura a totalitarismus, kdy každý typ se vyznačuje minimálně jedním znakem z výše jmenovaných. Za vrcholnou formu extremismu označuje terorismus, fašismus a rovnostářský extremismus. V těchto formách jsou přítomny všechny znaky extremismu s možným vyloučením spasitelské koncepce (Kotlán 2003: 16–67). Tyto znaky a rozdělení extremismu nejsou obecně zavedenými principy, ale slouží pro zjednodušení budoucích výzkumu. Například německý autor U. Backes jmenuje šest jiných základních znaků extremismu, které jsou, oproti Kotlánovy definice, společné všem extremistickým doktrínám a jimiž jsou – absolutní nároky, dogmatismus, utopismus, stejně jako u Kotlána určení kategorie Přítel a Nepřítel, dále fanatismus a aktivismus a teorie spiknutí (Mareš 2004: 300–301). Jak už bylo ale dříve řečeno, společným znakem pro extremismy zůstává „antisystémovost“. A dokud základní principy demokracie budou spočívat v právu na svobodu každého jedince, bude se demokratický systém potýkat se svými odpůrci, kteří se budou pokoušet zničit jeho existenci.

⁶ Druh extremismu, kdy se lid chopí moci a bere na sebe veškerá politická práva. Jde o stav bezvlády za účelem změny režimu. Nejslavnějším příkladem ochlokracie je dobytí Bastily roku 1789.

⁷ Neboli kult činu. Znaky tohoto typu extremismus je *přímá akce* a *mýtus a symbolika*. Nejlépe této formě extremismus odpovídají různé formy anarchismu, kdy hlavním cílem skupiny je rozbit dosavadní struktury a nastolit úplné bezvlády.

1.3. Radikalismus

Pojem extremismus je v médiích a literatuře často zaměňován za pojem radikalismus, který spíše než synonymum k extremismu označuje jakýsi přechodník mezi demokracií a extremismem. Aby v následujícím textu nedocházelo ke konsolidaci pojmů, vymežíme si v této kapitole význam slova radikalismus.

Slovo radikalismus je převzato z latinského slova *radix* neboli kořen a ve 14. století bylo používáno pro označení podstaty věci. Postupně se pojem radikalismus začal používat pro označení subjektů, které byly vytvořeny ze základu – z kořene, ale vyvíjely se jiným směrem. Na přelomu 19. a 20. století se začal pojem radikalismus překrývat s pojmem extremismus, a i když v odborných literaturách zůstala jejich definice rozdílná, v myšlení lidí zakořenila tendence tyto dva pojmy slučovat (Neubert 2001).

Z právního hlediska *„jde o politické postoje, které nevedou k odstranění demokratického systému společnosti a pohybují se v rámci daného ústavního systému“*. (Chmelík 2001: 10) Zastánci radikalismu sice zpochybňují stávající podmínky, ale pro dosažení změn těchto podmínek nevyužívají prvky násilí. Jejich metody propagace jsou však nestandardní a populistické a často se pohybují na hranicích ústavnosti. Hranice mezi radikály a extremisty je velice tenká. V odborné literatuře se tato hranice nazývá „šedá zóna“ (Černý 2005: 18). I přes existenci této velice tenké hranice, nesmí docházet k zaměňování obou pojmů. Mnohé strany jsou označovány za extremistické i přes to, že svým programem a chováním jsou radikální, tudíž nepředstavují ohrožení pro demokratický systém. Radikalové bývají označovány jako ultrapravicoví nebo ultralevicoví. Tyto pojmy jsou však často zaměňovány s pojmy pravicoví a levicoví extremisté, které se vztahují na skupiny stojícími za hranicemi ústavnosti.

2 Politický extremismus

Extremismus se může vztahovat jak na mocenské systémy, tak na jednotlivé instituce a organizace, které se podílí na utváření politického prostředí a na agregaci zájmu některých skupin. Takové organizace mohou mít podobu hnutí nebo formální či neformální skupiny, z nichž nejvýznamnější jsou politické strany. Extremistické strany rozdělujeme klasicky na pravicové a levicové a dále pak podle zaměření extremistické strany. Z těchto sekundárních typů extremismů si budeme blíže specifikovat náboženský extremismus, který je pro nás relevantní s ohledem na téma práce.

2.1. Rozdělení extremismu na pravolevé škále

Politické strany soutěží v ideologickém prostoru, jehož nejznámější a nejpoužívanější rozdělení je na levici a pravici. Tento prostorový archetyp vznikl v době Velké Francouzské revoluce, podle toho, kde v parlamentě měli zástupci generálních stavů své místo. Během let se ale původní význam označení zcela změnil. V první polovině 19. století byl ve Francii pojem pravice používán pro zastánce principu moci, zatímco zástupci zastávající místa nalevo byli nazýváni zastánci svobody. Dnes jsou tyto dva pojmy spjaty s ideologiemi liberalismu (levice) a konzervatismu (pravice). Takovéto rozdělení politických idejí nazýváme jednorozměrná prostorová dimenze. V některých případech je však toto rozdělení nedostačující, proto někteří autoři využívají vícerozměrný ideologický prostor, který rozděluje strany na autoritářské a demokratické ve vertikální rovině a podle úrovně štěpení společnosti na strany sekulární, národnostní, integrační a konfesijní. Jednorozměrný ideologický prostor však existuje v několika rovinách, podle ekonomických, socioekonomických, ústavních a populistických kritérií. Důležitá jsou však pro nás kritéria spjatá s ústavností, s nimiž souvisí občanské svobody, občanská práva, soukromí a další. Zde pak vstupují extremistické strany. S ohledem na kritéria pak může být určení stran na pravolevé škále sporné, kdy z hlediska ekonomického se mohou některé strany nacházet ve středu škály, naopak z hlediska ústavnosti na samém okraji (Sartori 2005: 338–343).⁸

⁸ Jako příklad si můžeme uvést italskou neofašistickou stranu (MSI), který u hlediska ústavního kritéria reprezentuje extrémní pravici, zatímco z hlediska socioekonomického jí lze umístit na odlišná místa.

Norberto Bobbio ve své práci upozorňuje na jiný dimenzionální vztah související s extremisty a to je úroveň extrémistů a umírnění. A i když je Bobbio zastáncem jednorozměrného pojetí ideologického prostoru, tvrdí, že neslučitelná jednání protikladných extremistických stran se nemohou rozlišovat podle archetypu pravice – levice platící pro strany demokratické. Proto by se dle Bobbia měly extremistické strany zkoumat v prostoru umírnění – extrémisté, kdy společným znakem pro všechny extremisty je již tolikrát zmiňována antidemokratičnost (Bobbio 2003: 53–60). A i přes obtížné určení extremismu na pravolevé škále se u protikladných extremistických idejí objevují typické charakteristické znaky vycházející z historického vývoje, podle kterých se v odborné četbě rozděluje extremismus na pravicový a levicový.⁹

Pravicový extremismus je často spojován s pojmy jako (neo)fašismus, (neo)nacismus, pravicový radikalismus, nacionalismus, totalitarismus. Všechny se jedná o koncept, které mezi jinými stojí proti liberalistickým a socialistickým tendencím a vychází z původních myšlenek fašismu. Klíčovými principy pravicového radikalismu je etnocentrický nacionalismus a odmítání univerzálních lidských práv. Dokonalým společenským uspořádáním je hierarchická struktura, zakotvená v autoritativním státě. Cílem pravicových extrémistů je odstranění demokracie a socialismu. Richard Stöss definoval čtyři typické znaky pravicových extrémistů. Prvním jsou imperialistické touhy a s nimi spojené nepřátelství vůči jiným národům, druhým je odstranění základních lidských práv a rovnosti všech lidí, třetím znakem je odpor k parlamentnímu a pluralistickému uspořádání států, a posledním znakem je touha sjednotit společnost pod jednotnou ideologii a pod vedením nejlépe jedné vůdčí autoritativní osobnosti (Stöss 1990: 61–64). Dalšími uváděnými znaky pravicového extremismu jsou kromě výše jmenovaných také etatismus, důraz na militarismus, dogmatismus a nenávisť ke krajní levici. Dokonalým státním uspořádáním pro pravicové extrémisty je totalitní stát s institucionalizovanou nerovností občanů jiného etnika, rasy, národa nebo orientace a s potlačenými právy na svobodu (Černý 2005: 28–29).

⁹ Musíme brát na vědomí, že stejně tak jako samotného vymezení extremismu, nedošlo ani u pravicového a levicového extremismu k vytvoření obecně uznávaného pojmového aparátu

Nový vývoj pravicového extremismus můžeme sledovat od 90. let, a to hlavně ve spojení se sjednoceným Německem, kde nárůst pravicového extremismu souvisel s rostoucí nenávistí vůči azylové politice. Hlavním konceptem nových extrémistů je autonomní nacionalismus, který svou strukturalizovanou podobu získal v roce 2002. Jedná se o neonacisty, kteří využívají nových forem image k oslovování příznivců. Autonomní nacionalisté vystupují hlavně proti kapitalismu a globalizaci. Jejich dress codem je černé oblečení a zakryté obličej. Jednotlivé skupiny pracují nezávislé na sobě. Tyto dva charakteristické rysy ztěžují ochranným složkám identifikaci příslušníků autonomních nacionalistů. Svým stylem vyjadřování a oblékání jsou často zaměňováni s levicovými antifašistickými extremisty.

Mezi nejaktivnější a nejrozsáhlejší skupinu pravicových extremistů se řadí neonacisté, kteří se hlásí k zásadám hitlerismu a nacionálního socialismu, šíří rasovou nenávist a často se ubírají k protizákonným aktivitám. Jejich obliba a členská základna se navyšuje úměrně k rostoucí xenofobii ve společnosti a to hlavně u mladých lidí ve věku 18–25 let (VeJVodová 2008: 1–19). Svou popularitu u mladých lidí si získal také levicový extremismus, který dnes funguje nejen v rámci komunistických stran, ale také v návaznosti na ekologický terorismus a hnutí proti pravicově extremistickým stranám.

Jedním z hlavních rozdílů mezi levicovým a pravicovým extremismem je přístup k rovnosti. Levicoví extrémisté kladou princip rovnosti do popředí, a jejich cílem je vybudovat beztřídní společnost, kde si všichni budou rovni ve všech oblastech života. Hlavními větvemi levicového extremismu jsou komunismus a anarchismus. Rozdíl mezi nimi je ve způsobu přístupu k rovnosti, kdy anarchisté neuznávají moc jakékoliv represivní složky a rovné společnosti chtějí dosáhnout absolutním bezvládním, zatímco u komunistů idea rovnosti funguje v kontextu individuální svobody. Levicoví extrémisté chtějí člověka oprostit od všech společenských tlaků a vytvořit nového člověka, který akceptuje společnost, kde si jsou všichni rovni a svobodni (Mareš 2004: 306–308). Krom principu rovnosti patří dále ke znakům levicových extremistů úzké sepejetí s ideologiemi, vystupování proti demokratickému státu, kdy ideální formou státnosti je buď diktatura proletariátu, nebo nastolení úplné bezvládní společnosti. Dalším znakem je akceptace násilí formou revolučního boje za prosazení vize rovné společnosti a také silná

zaujatost vůči fašismu, kdy za fašisty jsou považováni všichni političtí nepřátelé (Černý 2005: 29–31).

Po druhé světové válce se stal komunismus na více jak 40 let doménou zemí Východního bloku. A i po jeho zhroutilí, v roce 1989, zůstaly komunistické strany etablovány ve stranických systémech některých zemí. Nové komunistické strany přijaly mnohé socioekonomické prvky demokracie.¹⁰ Vedle komunistů lze v současné době sledovat další dvě levicově extremistická hnutí a to jsou neoanarchisté a neokomunisté, kteří ideu rovnostářské společnosti přesunuli do pozadí a zaměřili se na nová témata jako ochrany životního prostředí (ekologický extremismus) a šíření trockistických myšlenek. Tito levicoví extremisté se často uchylují k různým formám útoků. K zemím s nejvyšším procentem levicově orientovaných útoků patří Španělsko, Řecko a Itálie. Nejčastěji jsou tyto útoky spojeny s anarchistickými marxisticky-leninisticky orientovanými skupinami, kteří si říkají „Antifa“. Podnětem útoků se stává rostoucí globalizace, boj proti pravicovým extremistům, proti nadnárodním korporacím a proti ničení přírody a znečišťování životního prostředí (Backes 2012: 263–274). Přesto jsou levicoví extremisté více přijímáni společností než extremisté pravicoví. Často se setkáváme s jejich přítomností ve stranických systémech demokratických zemí. Další přijímanou variantou extremismu, která se dotýká i etablovaných stran, jsou takzvaní extremisté středu, kteří zneužívají tíživé situace země k získání volební podpory.

V 50. letech byl Seymourem Martinem Lipsetem rozpracován koncept extremismus středu, který je spojen s populistickými tendencemi etablovaných stran. Jako příklad si můžeme uvést SRN na začátku 90. let, kdy se státem začala šířit vlna nevole vůči azylové politice. Dle politologů přejímaly i některé etablované strany rasistické tendence extremistických stran. A to i přesto, že jejich rasistické názory nekolidovaly s demokratickými principy, vycházely strany vstříc společenské náladě, a podle toho přizpůsobovali své koncepty (Mareš 2005: 308–309). Jedná se de facto a jakousi formu prosazení klidu za každou cenu. V krajních případech může docházet

¹⁰ Andreas Bozóki a John T. Ishiyama rozdělili nástupnické komunistické strany podle toho, jestli byly strany částečně/ úplně reformovány nebo vůbec a podle proměnných – mezinárodní a národní strana. První osa rozdělení koresponduje s běžnými rozdíly mezi revolučními a reformními levicovými stranami a jejich vztahu k demokracii. Cílem revolučním extremistů je úplně odstranění hospodářskou soutěž, zatímco reformní chtějí změny socio-ekonomické v rámci změn institucionálních a právních. Podle těchto dvou os dále rozdělují strany na ortodoxní komunisty, reformní komunisty, sociální demokraty, zelené levicové strany a proměnné levicové strany. (Backes 2012: 266–268)

až k použití nedemokratických prostředků pro uspokojení zájmu většinové veřejnosti. Zástupci extremismu středu většinou vycházejí z liberálního prostředí (Černý 2005: 41–42).

2.2. Fundamentalismus

Fundamentalismus je definován jako extremistické jednání členů hnutí nebo organizace, ovlivněných náboženskými idejemi. Náboženský fundamentalismus vychází z historických textů, které se transformují do dnešní doby. Jejich výklady mají často extremistické tendence a jsou v rozporu s demokratickými ideály. Pro dosažení svých cílů využívají náboženští extremisté psychického tlaku a manipulace. Organizace takto jednající nemohou být legitimně zrušeny, dokud fungují v souladu se zákonem (Černý 2005: 32–39).

Už od pradávna má náboženství vliv na politiku. Svým vlivem chce uchránit společnost před nestálým sociálním prostředím a morálnímu úpadku. Poprvé byl pojem fundamentalismus použit v souvislosti s Íránskou revolucí v letech 1978/ 79 a dodnes se používá hlavně ve spojení s islámským světem. Fundamentalismus je často motivován nacionalismem a bojem proti současnému geopolitickému uspořádání (Gedlu 2002: 314–318).¹¹ Dopady náboženského extremismu mohou být široké. Příkladem mohou být útoky z 11. září 2001.

Fundamentalismus je nebezpečný pojem jak z mezinárodního hlediska ale pro státy s vysokým procentem přistěhovalců z islámských zemí, také hrozbou nacionální. Náboženští extremisté se nebojí uchýlovat k nejradiálnějším projevům extremismu, jako je terorismus, který si blíže specifikujeme v následující kapitole.

¹¹ Jako příklad fundamentálních nacionalistických stran si můžeme jmenovat palestinskou islamistickou politickou stranu Hamas, izraelskou krajně pravicovou paramilitární organizaci Kach, Irskou republikánskou armádu (IRA) nebo Ulsterskou dobrovolnickou sílu (UVF) činnou v Severním Irsku

2.3. Projevy extremismu

Projevy extremismus můžeme rozdělovat od nejméně relevantních, jako nápisy, symboliky, texty až po nejzávažnější trestné činy, konstruované jak skupinou lidí, tak jednotlivcem. V současné době nejpoužívanějšími a nejnebezpečnějšími metodami projevů extremismus jsou populismus a terorismus.

Jedním se znaků extremismus je akceptace násilí, což může mít úzkou vazbu na terorismus. Jedná se o formu politického extremismus, která pro dosažení svých cílů využívá masivních násilných aktů. Dle některých autorů se jedná o nejkrajnější formu projevu extremismu. I přesto, že se jedná o nejradičálnější akt extremistických projevů, využívají antisystémové strany spíše mírumilovnější formu politického násilí jako kriminalita a s ní související motivované překračování právních předpisů, které jsou někdy nazývány projevy tzv. občanské neposlušnosti (Mareš 2001b: 126–127).

Nejnámější formou terorismu extremistických stran je agitační (subverzivní) terorismus, jehož cílem je ozbrojená propaganda, která má cíl stoupencům ukázat možnost ozbrojeného boje proti stávajícímu režimu. Jedná se o formu psychologické války, která připravuje půdu pro občanskou válku. Mezi nejznámější příkladu extremistických hnutí používajících tuto formu terorismu byla německá frakce Rudé armády (RAF) nebo italská Rudá brigáda (RB). Dále terorismus rozdělujeme na makroterorismus a mikroterorismus, kdy mikroterorismem označujeme malé sabotáže, nebo teroristické útoky na lokální úrovni. Přesto, že se jedná malé útoky, nesmíme tendovat k tomu, že jim budeme přisuzovat menší význam než makroteroristickému násilí (Strmiska 1995: 210–213).

Maxmilián Strmiska definuje politický extremismus jako „*politicky motivovanou a zdůvodňovanou metodu používání extrémního násilí, jehož prvotním účelem je dosažení určitého psychického efektu, svým dosahem výrazně překračujícího okruh přímých obětí či svědků násilného aktu, efektu, vůči jehož předpokládanému politickému významu je bezprostřední ničivý fyzický účinek násilného aktu druhořadý*“. (Strmiska 1995: 208) Jedná se tedy o akty, které nejen že skrze násilný čin předávají své politické poselství, ale chtějí vyvolat dlouhodobý pocit strachu u svých oponentů. Jedná se tedy o jakousi formu psychologické války.

Dle některých badatelů dalo politickému terorismu vzniknout demokratické uspořádání, které nereflektuje dostatečné množství represivních složek, aby bylo schopné násilným aktům zabránit. Na druhou stranu je terorismus pro demokracii nebezpečný pro jeho nekonvenčnost, tzn. jeho minimální výskyt v demokratických společnostech, které když nemají politické násilí na pořádku dne, jsou o to víc zasaženy hrůzným činem terorismu (Strmiska 1995 207–210). Extremisté uchylující se k této podobě politického násilí znamenají pro demokratickou společnost největší nebezpečí. Naštěstí v současnosti převládají spíše méně agresivní projevy extremismus, jako je například populismus.

Populismus pochází z latinského slova *populus*, neboli lid. Jde o poměrně moderní koncept, který vznikl v souvislosti s mobilizací mas. Už dříve jsme si definovali extremismus středu, který je s tímto pojmem značně spjat. Jedná se tedy o tendence politických stran udržet si svou moc způsobem, který i přes rozpor s jejich programovostí, bude vyhovovat veřejnému mínění. Za nejznámějšího představitele extrémistického populismu můžeme jmenovat Adolfa Hitlera, který si svou moc udržoval uplácením mas. Jde o formu politické propagandy, která pro řešení krize nabízí velice jednoduchá východiska (Černý 2005: 43–44).

Samotný pojem se setkává s mnohými výklady, nejčastěji jsou mu ale připisovány negativní konotace a spojení s extremistickými stranami. Populisté často apelují na to, že potřeby lidí nejsou reprezentovány politickou elitou a sami se prezentují jako spasitelé občanů proti stávajícímu establishmentu a jako zastánci čisté politiky (Havlík, Pinková 2012: 121–132). A i když se populistické strany staví proti stávajícímu vládnímu systému, ne vždy je můžeme označit za antisystémové. Populismus ale může představovat pro extremistické strany velice účinný prostředek pro získání moci, hlavně v období nepříznivého ekonomického vývoje nebo nárůstu antiimigračního tématu.

2.4. Racionalizace extremistických politických stran

Abychom se v analytické části práce mohli zabývat relevantními extremistickými stranami v Německu, musíme si prvně určit, podle kterých kritérií můžeme stranu považovat za racionalizovanou, to znamená, takovou stranu, která má vliv na stranický systém.

Relevanci politických stran ve svém díle definuje G. Sartori. Strana etablována ve stranickém systému, se kterou se ve výzkumu stranického systému musí počítat, musí splňovat dvě kritéria, jimiž jsou koaliční a vyděračský potenciál. Aby byla strana relevantní, musí splňovat aspoň jedno z kritérií. A protože extremistické strany nesplňují první podmínku, jelikož nepřijímají jiné ideje a názory, než jsou jejich vlastní a z toho důvodu nevstupují do koalic s jinými stranami, budeme si blíže specifikovat jen druhé kritérium, tudíž vyděračský potenciál. Jedná se o takovou stranu, která svou existenci ovlivňuje orientaci stran ve vládě a taktiku stranické soutěže. V praxi je vyděračský potenciál de facto spojen s antisystémovými stranami jinak by byla strana chápána už ve spojení s koaličním potenciálem. Jiní autoři mohou relevanci stran chápat také na základě poziční hodnoty, která hodnotí relevanci na základě velikosti stran. Sartoriho teorie však počítá také s malými stranami, kterou jsou, i když jen marginálně, etablovány ve stranickém systému (Sartori 2005: 125–130).

Převážně v poslední době je otázka relevance malých politických stran předmětem mnohých diskuzí. V posledních letech se ve většině západních demokracií rozšiřuje fragmentace stranického systému a do hry vstupují i malé strany, kupříkladu ekologické nebo pravicově extrémistické, které se postupně etablují do stranického systému země, proto je nutné brát v úvahu jejich relevanci. Problémem často bývá zakořeněná teorie chápání malých stran jako stran slabých. I když většinou se s malými stranami nedá počítat v souvislosti s vyděračským potenciálem, jako koaliční partneři mohou být často jejich role rozhodující. V případě antisystémových stran se ale o koaličním potenciálu mluvit nedá, proto vyvstává otázka, jestli malá antisystémová strana může disponovat vyděračským potenciálem. Podle Miroslava Nováka je třeba u extremistických stran brát v potaz, že jejich existence představuje pro stranický systém větší riziko, než strana

demokratická, proto je malá antisystémová strana brána v potaz v souvislosti s vyděračským potenciálem (Novák 1999: 44–45).

S ohledem na zkoumání extremistických stran v práci, je třeba přistupovat k relevanci těchto stran z jiného hlediska, než je tomu u stran demokratických. Jak uvádí M. Novák i G. Sartori, musíme antisystémové strany vnímat z hlediska jejich vyděračského potenciálu, tudíž tehdy, kdy etablované strany berou na vědomí přítomnost této strany a uzpůsobují tomu svou politiku. Extremistické strany představují alternativu k etablovanému systému, proto je nutné brát v úvahu jejich relativitu také ze sociologického hlediska. Dokud je společnost dostatečně spokojená se stávajícím systémem (teda s liberální demokracií), je šance extremistických stran na uchopení moci v zemi mizivá.

3 Extremistické strany ve sjednoceném Německu

Německo je zemí, která se po druhé světové válce dokázala nejlépe vypořádat s extremistickými strukturami. V 50. letech zakomponovala SRN do Základního zákona koncept obranné demokracie (kapitola 4), vzniklý ve 30. letech s nástupem nacismu. Dle konceptu je třeba chránit demokratický systém země před jakýmkoliv extremistickými vlivy, k tomuto účelu byl také vytvořen BfV který monitoruje extremisty v zemi. Přesto stále v SRN zůstávají aktivní organizace, které jasně vykazují extremistické tendence a to nejen ve formě neformálních spolků vzniklých v extremistických subkulturách, ale také politických stran, které se skrze volební soutěže účastní boje o moc v politickém prostředí.

V současnosti se nejmarkantněji projevuje pravicově extremistické scéna. Strana NPD kandiduje také do voleb do Evropského parlamentu v květnu 2014 a po zrušení tří procentní volební hranice se její šance na získání mandátu reálně zvýšily. Vedle NPD si v kapitole představíme také nově vzniklou stranu DIE RECHTE a druhou pravicově extremistickou stranu kandidující do voleb do EP Pro NRW. V první řadě se ale zaměříme na levicově extremistické strany v SRN. Jedinou takovou relevantní stranou v SRN představuje Die Linke, která balancuje na hranici mírně extremistické strany a strany demokratické. Dalšími dvěma levicově extremistickými stranami jsou MLDP a DKP, které od konce 90. let nezaznamenaly výraznější úspěch. Vedle pravicových a levicových extremistů jsou v Německu aktuálním tématem islámští extremisté, kteří mají největší zastoupení v sunnitském hnutí Salafíyya, které stojí za verbováním německých občanů arabského původu do syrské občanské války. V následující kapitole si představíme vývoj výše zmíněných druhů politického extremismu v SRN od počátku 90. let do současnosti.

3.1. Levicoví extrémisté a umírněný extremismu strany Die Linke

Zánikem NDR a sjednocením Německých spolkových zemí byly extremistické strany postaveny do komplikované situace. Nejsilnější strana východního Německa levicová SED se v roce 1989 přejmenovala na Sjednocenou socialistickou stranu Německa–Stranu demokratického socialismu (SED–PDS *Sozialistische Einheitspartei Deutschlands–Partei des demokratischen Sozialismus*), zároveň však

ztrácela ve velké míře voliče a členskou základnu. Po připojení NDR k SRN odešlo ze strany až 90 % členů.¹² V roce 1990, se snahou odpoutat se od komunistické minulosti, si strana ponechala pouze název PDS.

V prvních svobodných volbách v NDR roce 1990 získala strana PDS 16,5 % hlasů. Ztratila tím post nejsilnější strany. Tou se s necelými 41 % hlasů stala po březnových volbách Křesťanská demokratická unie (CDU *Christlich Demokratische Union Deutschlands*). Ve volbách do Spolkového sněmu (*Bundestag*) již sjednocené SRN v prosinci 1990, obdržela strana pouhá 2,4 % hlasů. Z důvodu absence volební klauzule ale získala PDS 17 mandátů. V následných volbách v roce 1994 byl volební výsledek strany o celé dvě procenta vyšší. Ve vstupu do Bundestagu jí bránila zavedená pětiprocentní hranice. Ve spolkových zemích Brandenburgu a Ďurynsku však strana získala přímé mandáty, tím se jí podařilo obejít klauzuli a vstoupit do Spolkového sněmu s 30 poslanci. A i přes vyšší volební výsledek, počet členů strany stále klesal. V roce 1995 bylo ve straně registrováno pouhých 115 000 příznivců (Novotný 2008: 53–54).

S novým státním uspořádáním musela strana přijmout novou strategii, ideologii a program přizpůsobené demokratickému systému. V samotné straně nastal rozkol mezi tradicionalisty a zastánci renovace strany, kteří se chtěli distancovat od politiky NDR a ideologie stalinismu. Kompromisem byly malé změny, které měly přilákat nové voliče, odprosit se od nálepky nástupnické strany a zachovat tradiční hodnoty přizpůsobené demokratickým principům. Prvním krokem byla už zmíněná změna názvu na PDS, druhým rozšíření voličské základny o obyvatele západních spolkových zemí. Většina voličů bývalé NDR patřila k tradičním příznivcům strany z dob komunismu. Potencionální voliči ze západního Německa byli naopak kritiky režimu SED. PDS se tak dostala do komplikované situace (Neugebauer 2012: 97–99).

V roce 1995 nabrala strana pod vedením Gregora Gysiho a Lothara Biskyho nový směr, kdy se absolutně distancovala od ideologie stalinismu a politiky NDR, vyzdvihovala hodnoty socialismu a zachovala si kritický postoj ke kapitalismu. Ve volbách v roce 1998 se jí poprvé podařilo překročit pětiprocentní volební klauzuli a stejný úspěch zaznamenala ve volbách do zemských sněmů, kdy ve volbách

¹² Před rokem 1989 2,5 milionů členů, v roce 1990 zůstalo ve straně 281 000 příznivců (Novotný 2008: 53).

v Meklenbursku-Předním Pomořansku získala ve stejném roce 24,4 % hlasů a pro druhou nejsilnější politickou stranu Sociálnědemokratickou stranu Německa (*SPD Sozialdemokratische Partei Deutschlands*) se stala potencionálním partnerem. V následujícím roce překonala pětiprocentní klauzuli také ve volbách do EP. Úspěch strany byl na konci 90. let nezanedbatelný, stále se jí však nedařilo získat si voliče ze západních zemí. Pro většinu občanů západního Německa představovala PDS i na přelomu 20. století stále nástupnickou stranu. V roce 2000 do čela strany nastoupila Gabi Zimmermanová s plánem radikální modernizace strany. Její taktika a politická aféra Gregora Gysiho však přispěly k volebnímu úpadku strany.¹³ Ve volbách do Bundestagu v roce 2004 získala PDS pouhých 4 % hlasů (Novotný 2008: 53–54). Krize strany na začátku 21. století si žádala efektivní změny. V pozici předsedy strany vystřídal Zimmerovou opět Lothar Bisky a v roce 2003 přijala PDS po deseti letech nový volební program.

Hlavními body nového politického programu strany bylo překonání kapitalistického systému a pojetí socialismu jako boje každého občana proti kapitalistické společnosti. Cílem nového programu bylo také oslovit mladé voliče a to z důvodu vysokého zastoupení členů starších 60 let, kteří v té době tvořili až dvě třetiny členské základny (Ceylanoglu 2004: 146–148). Na spolkové úrovni byla strana stále vnímaná za antisystémovou, přesto se jí podařilo opět si získat voliče. V Durynsku dosáhla ve volbách do zemského sněmu v roce 2004 až 26 % hlasů. Svě příznivce si strana získala hlavně hlasitou kritikou reformy Hartz IV¹⁴ z roku 2003 (Novotný 2008: 53–56).

V návaznosti na protesty proti novým sociálním reformám vznikla strana Volební alternativa strana & sociální spravedlivost (*WASG Wahlalternative Arbeit & soziale Gerechtigkeit*) pod vedením Oskara Lafontaine¹⁵. Hned rok po jejím vzniku započala strana sbližovací proces s PDS. V roce 2005 společně strany vytvořily volební uskupení s názvem Die Linkspartei.PDS. Vyvoláním dojmu nového levicového

¹³ Aféra s bonusovými mílemi, kdy vyšlo najevo, že G. Gysi používal soukromě bonusové míle společnosti Lufthansa, určené na služební lety.

¹⁴ Základem této reformy je zjednodušení vyplacení dávek a příspěvku v nezaměstnanosti, kdy byl zjednodušen systém vyplacení podpor ze tří- na dvoustupňový a snižena délka vyplacení podpor ze dvou na jeden rok. Podle kritiků postihuje reforma nezaměstnané, místo aby jim pomáhala, a zvýhodňuje majetné vrstvy (Euractiv.cz 2005).

¹⁵ Bývalý člen SPD, mezi léty 1985–1998 premiér Sárska a od roku 1998 do 1999 ministr financí ve vládním kabinetu Gerharda Schrödera.

uskupení si chtěla strana získat voliče ze západních spolkových zemí. Stejný dojem měla vyvolat i přítomnost O. Lafontaine, jako bývalého člena a předsedy demokratické levicové strany SPD (Backes 2008). Ve volbách do Spolkového sněmu v roce 2005 strana markantně posílila a s 8,7 % hlasů získala 57 mandátů. Strana však odmítala uzavřít koalici s jinou stranou. Podle Sartoriho typologie odpovídá takovéto chování antisystémové straně. Proto se snahou vytvořit demokratický obraz strany se uskupení Die Linkspartei.PDS přejmenovalo v roce 2007 na Die Linke (Novotný 2008: 55–56).

S volebními úspěchy jak do zemských sněmů¹⁶, tak ve volbách do Spolkového sněmu, kdy v roce 2009 získala 11,9 % hlasů (76 z 622 mandátů) a v roce 2013 o něco méně 8,6 % hlasů (64 z 631 mandátů), nelze straně odepřít její racionalitu pro stranický systém Německa (Wahlergebnisse). A i přes dlouholetou snahu strany oprostít se od politiky SED, jsou součástí Die Linke platformy, které se hlásí k odkazům komunismu a dovolávají se změny systémů a nastolení sociální demokracie. To je také hlavním důvodem, proč vznikají debaty o extremistickém zaměření strany.

V současnosti je součástí strany šest extremistických struktur, z nichž největší s 1 250 členy je Komunistická platforma strany Die Linke. Platforma pro komunisty z celé SRN staví své základy na marxistických-leninistických idejích a nebrání se ani spolupráce s neorganizovanými levicově extremistickými skupinami. Druhou největší platformou je Sociální levice s 800 členy. Její základní teze se odvíjí od tradic sociálních demokratů a reformních komunistů. Další levicově extremistické organizace spolupracující s Die Linke jsou Společenství Cuba Sí, Marxistické fórum, Antikapitalistická levice a Socialistický dialog (Verfassungsschutz 2012: 209–216).

Pro německé teoretiky extremismu E. Jesse. U. Backese a R. Stösse je provázanost strany a aktivní členství některých kandidátů Die Linke ve výše jmenovaných skupinách hlavním důvodem, proč se stranou zabývat z hlediska extremismu. Stranu řadí k umírněným extremistům i přes to, že její strategické, ideologické a organizační principy korespondují s principy demokracie. Jako další důvody uvádí E. Jesse silný antifašistický postoj strany a její cíl zakotvit

¹⁶ Brandenbursko 27,2 % (2009), Berlín 11,7 % (2011), Bremen 5,6 % (2011), Hamburg 6,4 % (2011), Hesensko 5,2 % (2013), Meklenbursko – Přední Pomořansko 18,4 % (2011), Sársko 16,1 % (2012), Sasko 20,6% (2011), Sasko – Anhaltsko 23,7 % (2011), Duryňsko 27,4 % (2009) (Wahlergebnisse – Die Linke)

antifašistickou klauzuli do Základního zákona SRN a tím de facto omezit svobodu projevu a slova příznivcům pravicově extremistického spektra. Dalšími důvody jsou otevřené sympatie ke Castrovu režimu a kongenialita konceptu sociální demokracie Die Linke s konceptem komunistické SED (Jesse 2012: 124–126). R. Stöss samotnou stranu jako extremistickou neoznačuje, jen její extremistické platformy. Upozorňuje však na fakt, že mnoho členů Die Linke je aktivních v obou uskupeních, jak ve straně, tak v platformách, kontrola těchto členů by proto měla být na místě, a to z důvodu přenosu komunistických názorů do strany.¹⁷ R. Stöss se proto domnívá, že by neměla být podceňována kontrola strany Die Linke BfV, která byla v platnosti mezi léty 2007–2012 (Stöss 2013).

Kontrola byla zaměřena jak na celou stranu, tak na jednotlivé poslance. Toto nařízení bylo zrušeno z iniciativy ministra vnitra v druhém vládním kabinetě Angely Merkelové, Hanse-Petera Friedricha. V současnosti nařízení platí jen pro extremistické platformy Die Linke a tři její poslankyně. Mezi nimi i poslankyně Gesine Lötzh, za její kontroverzní debatu na téma „Cesta ke komunismu“ z roku 2011, která vyvolala ostrou kritiku a opětovné otevření otázky vztahu strany ke komunismu (Maisner, Jansen, Muth 2013). Další pochyby o straně vyvolává její postoj k současné krizi na Ukrajině. Podle G. Gysiho je ruská anexie na Ukrajině legitimním činem, který by měl západ akceptovat. Dále označuje protestanty z ukrajinského Majdanu za fašisty a Ukrajině navrhuje, aby našla cestu spolupráce vyhovující jak Evropské unii, tak Ruské federaci i za cenu vytvoření nové federace nebo konfederace s možností dvojí hlavy států. Proruská politika strany je nezpochybnitelná. Na vině je podle G. Gysiho spíše Evropa, jejíž chyby z minulosti, jako nedostatečná integrace Ruska do politiky EU, jsou hlavními důvody současného napětí na Ukrajině (Gysi 2014).

Jak jsme si uvedli v první kapitole práce, je hlavním znakem extremistů antisystémovost. Jedním ze základních principů strany Die Linke je její antikapitalistická politika, která je vlastní i jiným, demokratickým, levicovým stranám. Kapitalismu se tedy podle Kotlánovy teorie stává v kategorii *Přítel a Nepřítel* negativní variantou. Die Linke však neprovozuje svou politiku skrze

¹⁷ V roce 2012 se objevil i případ, kdy poslankyně Die Linke v parlamentu dolního Saska Christel Wegner byla zároveň dlouhodobou členkou komunistické strany.

násilnou propagandu a nevnucuje svou ideologii celé společnosti (*neomezený politický styl, přímá akce*). Samotná strana tedy splňuje jen jeden z konstitutivních znaků. Svou politiku ale strana provozuje skrze platformy, které mají jasně extremistické tendence a které se hlásí k politice komunismu. Dokud je tedy politika strany provázána s těmito platformami, je diskutabilní o ní mluvit jako o straně demokratické.

Vedle Die Linke, jejíž antisystémovost je stále sporným tématem, jsou v SRN aktivní dvě levicové antisystémové strany, DKP a MLPD, které stejně jako PDS po sjednocení Německa zažily markantní úpadek. DKP před sjednocením Německa fungovala plně závisle na SED. Po transformaci sjednocené strany v PDS, ztratila DKP největší finanční podporu, počet členů klesl na desetinu a komunistická strana se dostala do krize, která jí poznamenala až do současnosti. Její pokus v roce 2006 získat volební podporu vytvořením nového stranického programu ztroskotal. S její volební podporou klesá také členská základna, kterou tvoří převážně původní členové. Osob mladších 30 let je ve straně pouze okolo 200 z celkových 3 500 (Novotný 2008: 58–59). Strana MLPD je v obdobné situaci jako DKP. Se svými 1900 členy tvoří poměrně nevýznamnou stranu, která má zastoupení, stejně jako DKP, pouze na komunální úrovni (Verfassungsschutz 2012: 203–205).

3.2. Extrémní nacionalismus

Vývoj pravicového extremismu v SRN se odvíjel naprosto odlišným směrem, než tomu bylo u extremismu levicového. Své formální politické kořeny měl pravicový extremismus pouze v západním Německu, zatímco v NDR se vyvíjel v subkulturních formách, demonstrujících proti politice SED. Na začátku 90. let se pravicoví extremisté museli přizpůsobit novým společenským podmínkám. Své příznivce získávali hlavně ve východním Německu a to z důvodu nezažitých demokratických tradic, zaryté nenávisti ke komunismu a hledáním alternativ vůči bývalému režimu. Dalšími faktory přispívajícími k rostoucí podpoře pravicového extremismu, jsou dvakrát větší nezaměstnanost než ve starých zemích SRN a syndrom útlaku režimem NDR, který vedl k tomu, že nemohly být vytvořeny opoziční politické struktury (Pfahl-Traugher 2002).

Na začátku 90. let markantně stoupl počet příznivců pravicového extremismu. V době sjednocení byl oficiální počet členů extrémně pravicových struktur (organizace, spolky, politické strany) 32 000. V následujících letech se počet zdvojnásobil. S nárůstem příznivců se zvedl i počet pravicově motivovaných trestných činů, od žhářství až po trestné činy ublížení na zdraví a v několika případech došlo ke smrtelným útokům. Nejznámějším případem xenofobních útoků je vyhnání všech cizinců z města Hoyewerda v roce 1991. Tyto akty vzbuzovaly sympatie i u běžných občanů, kteří se k násilným činům extrémistů stavěli pozitivně.¹⁸ Vláda proto přijala opatření formou zákazů extremistických organizací. První z nich byla Nacionalistická fronta zakázaná v roce 1992, následovala Německá alternativa, Národní fronta a v červnu 1993 Národní blok. Tento proces intenzivně pokračoval do konce 90. let. Po roce 2000 bylo zakázáno devět dalších pravicově extremistických struktur. Reakcí na to bylo přijetí nového konceptů pravicově extremistických struktur formou neorganizovaných Kamarádkých spolků (*Kameradschaften*) (VeJVodová 2008: 2–5).

Na politické scéně se pravicoví extrémisté na začátku 90. let s úspěchem nesečkávali. V prvních volbách ve sjednocené SRN získali REP něco málo přes 2 % hlasů, NPD 0,3 % a DVU ani nekandidovala. Překvapivě získaly strany nejnížší podporu ve východních zemích SRN a to hlavně z neschopnosti přizpůsobit svou organizační strukturu východoněmeckým pravicovým extrémistům, kteří do té doby fungovali neformálně, a jejichž odpor ke všemu západnímu odmítal přijmout principy západních organizovaných struktur. Naopak ve starých zemích SRN zaznamenala extremistická strana Republikánů a DVU značný úspěch. Nejúspěšnější v té době byli Republikáni, kteří ve volbách do zemského sněmu v Bádensku-Württembersku v roce 1992 získali 10,6 % hlasů. Své příznivce si získávali nacionalistickou, rasistickou a revizionistickou rétorikou. Stranu však následně oslabil vnitřní rozdrobenost a nový předseda Rolf Schlierer, který odmítal stranu vést v duchu pravicového extremismu a zavedl ve straně umírněnější kurz. Od konce 90. let se o straně nedá hovořit, jako o extremistické (Mikulčíková 2008: 55–64).¹⁹

¹⁸ V roce 1991 bylo zaznamenáno 849 pravicově motivovaných trestných činů, v následujícím roce se tento počet až zdvojnásobil, z toho bylo mezi léty 1991–1992 až 23 činů smrtelných (VeJVodová 2008: 3).

¹⁹ Strana se odklonila od pravicově extremistických tendencí (rasismu, nacionalismu, revizionismu) a přešla k pravicově konzervativní politice. Kontrola strany BfV do roku 2006.

V druhé polovině 90. let se situace na extrémně pravicové scéně kontrastně změnila. Neformální uskupení začaly fungovat v rámci nových, výše zmíněných Kamarádkých spolků. Koncept, vycházející z dílny prominentních neonacistů jako Thomas Wulff nebo Christian Worch, fungoval na základě neorganizovaných a nekooperujících skupin, které měly ztížit práci bezpečnostním složkám v identifikaci struktur a jejich členů. Dále se kamarádké spolky formovaly do skupin takzvaným svobodných a autonomních nacionalistů. Rozdílem v obou skupinách je jejich pojetí boje za nacionalismus. Zatímco svobodní nacionalisté jsou ochotní v určité míře spolupracovat s politickými stranami, autonomní nacionalisté se naprosto vymezují proti jakékoliv politické aktivitě, a zdůrazňují svojí neformálnost a neorganizovanost. Jsou striktně antiparlamentní, a svobodné nacionalisty kritizují za jejich kooperaci s NPD a DVU. Rétorika nacionalistů je značně populistická. Přebírají témata a styl demonstrací levicových extrémistů v boji proti liberálnímu systému. Přizpůsobují se novým stylům oblékání a vyjadřování a to hlavně z důvodů vysokého počtu potencionálních příznivců u mladé generace. Dnes funguje v SRN kolem 160 Kamarádkých spolků s 3800 členy, kteří veřejně šíří rasismus, antisemitismus, nenávisť k cizincům a jejich cílem je vytvoření národního socialismu a zničení kapitalismu a zastavení globalizace (Vejvodová 2008: 5–19)

Vedle těchto kamarádkých spolků je v SRN nejsilnější organizovanou strukturou Národní strana Německa, která existuje od roku 1964. V druhé polovině 90. let NPD pochopila, že je třeba přijmout novou strategii v boji o hlasy. Za modernizaci strategie stála osobnost nového předsedy strany Udo Voigta. Strana upravila svoje politické vystupování a do popředí postavila otázky sociální politiky a zaměřila se v ní na vylepšení životní úrovně obyvatelstva. S touto politikou prorazila hlavně v nových zemích SRN (Mikulčíková 2008: 57–59). Své voliče si NPD získává hlavně u lidí ze slabších sociálních poměrů. Typickým voličem NPD je občan pod 30 let, s nižším vzděláním a bez práce, který svou životní situaci dává za vinu systému. NPD jim nabízí možnost tento etablovaný systém změnit (Pfahl-Traugher 2006).

Strana nepřijala jen změnu programu, který se mimo sociální otázky zaměřil na boj s kapitalismem, globalizací, azylovou politikou a zabránění vstupu Turecka

do EU, ale také na novou strategií zapojení voličů do svých aktivit skrze přidružené organizace jako Mladí národní demokraté. Svou pozici si upevnila také blízkou spoluprací se svobodnými nacionalisty (Mikulčíková 2008: 58–59). Udo Voigt vytvořil v roce 1996 nový koncept strany, sestávající ze tří pilířů – boje o ulici (*Kampf um die Straße*), boje o hlavy (*Kampf um die Köpfe*) a boje o parlament (*Kampf um die Parlamente*).

Na začátku 20. století strana omezila první z pilířů a tím i spoluprací s kamarádskými spolky se snahou oprostit se od jejich agresivních činů.²⁰ O to víc se strana zaměřila na politickou spoluprací s DVU, se kterou v roce 2004 uzavřela dohody, kdy se strany domluvily, že proti sobě nebudou kandidovat ve volbách do zemských sněmů v Brandenbursku a Sasku. Spolupráce vyústila v dohodu pod názvem Pakt Německo (*Pakt Deutschland*), ve které se strany zavázaly k dlouhodobé kooperaci. Tímto aktem dala strana vzniknout novému pilíři Boje o organizovanou vůli (*Kampf um die organisierten Willen*) (Verfassungsschutz 2006).

Pro DVU byla spolupráce s NPD záchranou z krize, kdy se strana na začátku potýkala s vysokým poklesem členské základny, o to z důvodu neoslovení mladého voličstva.²¹ NPD tvořili z valné většiny osoby pod 30 let. Strana DVU největší úspěchy zažívala na konci 90. let, kdy v roce 1998 získala až 12,9 % do zemského sněmu v Sasku-Anhaltsku, což byl také nejlepší výsledek pro pravicově extrémistickou stranu od konce druhé světové války. Úspěch zaznamenala strana také o rok později ve volbách v Brandenbursku, kde obdržela 5,3 % hlasů. V roce 2004 se obě strany setkaly s úspěchem v návaznosti na ostrou kritiku reforem Hartz IV (stejně jako levicoví extrémisté). DVU se s 6,1 % dostala opět do brandenburského parlamentu a NPD s 9,2 % do parlamentu v Sasku a v roce 2006 s 7,3 % do zemského sněmu v Meklenbursku-Předním Pomořansku (Vejvodová 2008: 56–63). Vrcholem spolupráce mezi těmito stranami byla fúze o integraci strany DVU do NPD z roku 2011.

Sjednocením stran očekávala NPD nárůst úspěchu, fúze však měla naprosto opačný efekt. Strana ztrácela členskou základku, kdy v roce 2010 bylo ve straně přítomno 6 600 osob a dnes čítá o více jak 1000 méně. Ztráta příznivců se projevila

²⁰ Spolupráce mezi NPD a Kamarádskými spolky se v jednotlivých regionech liší, je proto těžké specificky určit jejich vzájemný vztah.

²¹ V roce 1998 měla DVU až 18000 členů, o deset let později klesl jejich počet na 11000.

také na volebních výsledcích, kdy v Sasku-Anhaltsku klesl počet hlasů ve volbách 2009 na 5,6 % a Meklenbursku-předním Pomořansku v roce 2011 na 6 %. Ve volbách do Bundestagu 2013 získala strana 1,3 %.²² Také osobnost nového předsedy, Holgera Apfelse přispěla k úpadku popularity strany. H. Apfels vyvolal vlnu nesympatií, a to zavedením nové politické taktiky seriózního radikalismu, čímž pobouřil příznivce z řad členů kamarádských spolků. V prosinci 2013 podal H. Apfels demisi a vystřídal jej současný předseda Udo Pastörs (Verfassungsschutz 2012: 95–98).

Hlavním principem strany je vytvoření národní demokracie. Strana odmítá multikulturalismus s tím, že demokratický stát může fungovat jen v případě homogenity obyvatelstva. Kritizují současný liberální systém, že nedovoluje jednotlivci dostatečně se rozvíjet a že je ovládán pouze úzkou skupinou lidí a naplňuje jen jejich vůli, přičemž demokracie by měla naplňovat vůli všech (myšleno Němců). Jejich rétorika je stavěná hlavně proti muslimům, kdy islám označuje za totalitární ideologii a židům, které obviňuje z manipulace světové vůle. NPD se ve svém programu odkazuje na Třetí říši, kterou uvádí jako úspěšný protiklad k dnešnímu bankrotujícímu systému, ve kterém vládne kapitalismus a nezaměstnanost (Verfassungsschutz 2012: 82–91).

Politika NPD je nezpochybnitelně extremistická. To můžeme sledovat už na základních pilířích strany, jejichž podstata v získání politické moci je skrze boj. U NPD můžeme sledovat naplnění *přímé akce* Kotlánovy teorie, kdy se strana nebojí ani spolupráce s neonacistickými strukturami v boji za své základní principy. V kategorii *Přítel a Nepřítel* je pro stranu nepřítelem nejen celý etablovaný systém, ale také jednotlivci pocházející z jiné, než německé rasy. Ve straně sice nevládne striktně *hierarchický princip s vůdcem* na vrcholu, svou politiku ale odkazuje v mnoha případech na politiku Třetí říše, jejichž pozitivní hodnoty vyzdvihuje. Využívá tedy *mýtu* pro získání voličů. O straně se také hovoří v souvislosti s některými rasisticky motivovanými útoky, u kterých sice nebyla dokázaná jasná provázanost se stranou, u útoku byli ale přítomni někteří jejich členové.

²² Strana nikdy nepřekročila 5 % ve volbách do Spolkového sněmu. Nejlepší výsledek zaznamenala v roce 1969, kdy získala 4,3 % hlasů.

Úspěšnost NPD má v posledních letech klesající tendenci. Reálné postavení NPD se ale ukáže až po volbách do Evropského parlamentu v květnu 2014. Hlavním kandidátem strany je bývalý předseda Udo Voigt. Podle stávajícího předsedy strany očekává NPD ve volbách úspěch. Získáním mandátu by se NPD stala první národní demokratickou stranou zastoupenou v EP (Gute Chancen für Straßburg 2014). Prozatím se však strana v letošním roce setkala jen s neúspěchem. Prvním neúspěchem byla volba starosty města u Pasewalk, nacházející blízko polských hranic ve spolkové zemi Maklenbursko-Přední Pomořansko, tedy zemi, kde má NPD zastoupení v zemském sněmu. Kandidát NPD Kristian Belz získal necelých 8 % hlasů, podle předpokladů počítala NPD s minimálně 20 % (Schneider 2014). Dalším neúspěchem strany bylo zastavení naplánované demonstrace ve městě v Berlín na konci dubna 2014. Proti demonstraci se postavila až 6 000 antifašistů, kteří zablokovali pochod NPD po 200 metrech (Liszt 2014). Další zkouškou pro stranu budou volby do EP. Potencionální úspěšnost strany ve volbách do EP může být výrazným signifikantem nespokojenosti společnosti se stávajícím systémem, který je hlavním bodem kritiky NPD. Pozitivní pro stranu může být také nástup Udo Pastörse do čela strany a spolupráce strany s ukrajinskou nacionalistickou stranou Swobodou, která hraje jednu z vedoucích rolí během ukrajinské krize.

Podporu NPD ve volbách do EP vyslovila také nově vzniklá strana DIE RECHTE, kterou tvoří bývalí členové DVU a NPD, kteří nesouhlasili se sjednocením stran a s politikou bývalého předsedy H. Apfelse. Za vznikem strany stojí bývalý neonacista Christian Worch a v současnosti čítá kolem 500 členů.²³ Strana si rychle získala příznivce z řad členů zakázaných Kamarádských spolků a je považována za radikálnější alternativu k NPD. V programovosti se strana de facto shoduje s politikou NPD. Chtějí posílit německý nacionalismus a omezit azylovou politiku, její rétorika je však o dost více extremistická. V současnosti je DIE RECHTE považována za nejmilitantnější stranu v Německu. Cílem strany je vytvořit novou svobodnou, socialistickou a nacionalistickou německou říši. Svou programovostí vychází z principů DVU. Strana samu sebe označuje za méně radikální než je NPD, její rétorika však této skutečnosti neodpovídá. Nové členy strana vyhledává hlavně v kruhu militantních neonacistů a členů Kamarádských

²³ V době založení strany, v roce 2012, měla strana 150 členů (Sager 2014).

spolků, jejichž agresivita se projevuje na stranických demonstracích, kde často dochází ke zraněním (Sager 2014). Prozatím se ve volbách strana setkala jen s neúspěchem, stejně jako její kandidatura do voleb do EP, kdy strana nezískala dostatečný počet hlasů pro registraci, vzhledem ale k její rostoucí členské základně by strana neměla být podceňována.²⁴

Třetí relevantní stranou aktivní v SRN je Hnutí Pro NRW²⁵, které vzniklo v roce 2007 a v současnosti kandiduje do 53 volebních okrsků ve spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko. Pro NRW vystupuje se silně proti-islámskou politikou. Strana kritizuje šířící se islamizaci v Německu a s tím spojené výstavby mešit a minaretů. Islám strana označuje za extremistické hnutí. Dalším bodem kritiky strany je zneužívání sociálních dávek a kriminalita nejen ze strany muslimů, ale také etnických menšin, jako jsou Romové, Bulhaři a Rumuni. Ve své proti-islámské rétorice spolupracuje i se stranami mimo území SRN, jimiž jsou Svobodná strana Rakouska (FPÖ *Freiheitliche Partei Österreichs*) nebo francouzská Nová populistická pravice (NDP *Nouvelle Droite Populaire*). Vrcholem aktivit strany byla kampaň před volbami do zemského sněmu v Severním Porýní-Vestfálsku v roce 2012, kdy strana vedla kampaň pod heslem „Freiheit statt Islam – Grundgesetz statt Scharia“²⁶, která jí nakonec zajistila 1,5 % hlasů ve volbách. V rámci kampaně vyhlásila strana soutěž o nejodvážnější karikaturu Mohammeda, které následně veřejně vystavila. Tento čin pobouřil islamistické hnutí Salafíyya. 5. května došlo v Bonnu k agresivní demonstraci vyvolané salafisty. Při demonstraci bylo zraněno nad 30 policistu a zatčeno 80 salafistů. Bezpečnostní složky státu se obávaly, aby nedošlo k obdobné situaci, jako po zveřejnění karikatur v dánském tisku v roce 2005, které vyvolaly vlnu nepokojů po celé Evropě (Verfassungsschutz 2012: 109–115).

Jestli je proti-islámská politika strany efektivní ukážou komunální volby v Severním Porýní-Vestfálsku v květnu 2014 a stejně tak volby do EP. Vzhledem ke zrušení tříprocentní volební hranice má Pro NRW stejnou šanci dostat se do EP jako NPD. K získání mandátu je potřeba získat hlasů mezi 140 000–170 000, vzhledem

²⁴ Pro kandidaturu do voleb do EP 2014 byla potřeba 4000 podpisů. Čtyři dny před lhůtou odevzdání měla strana 1000 podpisů, s ohledem na nízký počet členů ve straně, by bylo potřeba, aby každý člen nasbíral osm podpisů. Svou podporu ve volbách do EP však DIE RECHTE vyjádřila straně NPD (Litschko, Speit 2014).

²⁵ NRW – zkratka pro Nordrhein–Westfahlen – Severní Porýní–Vestfálsko

²⁶ „Svoboda místo islámu – Základní zákon místo Šarií“

k zisku 120 000 hlasů ve volbách do zemského sněmu v Severním Porýní-Vestfálsku v roce 2012 očekává strana na spolkové úrovni úspěch (Wahlen 2014).

3.3. Hnutí Salafiyya a Muslimská demokratická unie (MDU)

V Německu je v muslimských skupinách organizováno nad 40 000 příznivců islámu, z toho tři čtvrtiny v tureckém společenství Milli Görüs. Druhou největší islámskou organizací v Německu je hnutí Salafiyya. V současnosti sdružují salafisté nad 5 500 členů, z toho velká část bývalých členů teroristických skupin, jako Al-Kajda. Hnutí Salafiyya je organizováno internacionálně a v Německu představuje nejdynamičtější muslimskou organizaci. Salafisté vznikli nejen jako hnutí, ale také jako ideologie, jejíž hlavním cílem je šířit islám. Na podporu této ideologie v roce 2012 rozdávali salafisté v rámci kampaně šíření islámu zdarma nad 25 miliónů výtisku koránu. Úřad pro ochranu ústavy rozlišuje členy hnutí na politicky umírněné a na členy vyznávající svatou válku (džihád). Političti salafisté sami sebe nazývají jako „da wa“, neboli misionáři, pro džihádisty je naopak jedinou cestou pro dosažení cíle násilí. I přes rozdílnou strategii, chtějí obě skupiny salafistů dosáhnout společného cíle, přeměnit společnost na salafistický stát a vymýtit západní kulturu, který nevzešla od Boha ale od lidí samotných. (Verfassungsschutz 2013: 24–25). Příkladem agresivního chování salafistů mohou být výše zmíněné demonstrace vyvolané jako reakce na prezentaci Mohamedových karikatur stranou Pro NRW. Salafisté tento čin přijali jako urážku islámu a vzhledem k laxnímu postoji vlády vůči provokaci Pro NRW, zaujali salafisté nový postoj obrany islámu a to formou násilí jako legitimního nástroje, vedeného hlavně proti pravicově extremistickým skupinám (Verfassungsschutz: 266–270).

Potenciál Salafistů na území Německa stále stoupá, dokazuje to markantní navýšení počtu příznivců mezi léty 2012–2013, kdy na konci roku 2012 hnutí čítalo 4 500 členů, o rok později už o 1 000 víc. Tento pokrok je zapříčiněn i intenzivní propagandou hnutí, kde vedle rozdávání koránu se salafisté aktivně prezentují i na internetových sítích, pořádají semináře a benefiční akce na podporu Syrie. Islám salafisté prezentují jako oběť německého státního a společenského útlaku, kterému je třeba se bránit. Salafistům se daří hlavně oslovovat mladší občany a v poslední době také příznivce syrské opozice (Bundesamt für Verfassungsschutz 2014).

Salafisté stojí také za verbováním dobrovolníků do syrské občanské války. Podle vyjádření BfV je celkový počet salafistů aktivních v Sýrii nad 5 500 z toho 1 500 ze severního Porýní-Vestfálska a mezi nimi také až 300 Němců.²⁷ Podle experta na terorismus, Guido Steinberga, představují tito dobrovolníci potenciální hrozbu po jejich návratu do SRN, kdy se jejich radikální chování ze syrské války může přenést do německé společnosti (Decker 2014). A i když jsou salafisté politicky aktivní jak na území SRN, tak mimo něj, nefigurují jako politická strana. Jedinou registrovanou islámskou stranou v Německu je Svazek pro inovaci a Spravedlnost (BIG–Partei *Bündnis für Innovation und Gerechtigkeit*) dříve (MDU *Muslimische demokratische Union*).

MDU vznikla v roce 2010 v Osnabrückeru. Za jejím vznikem stojí německý muslim Erhat Toka. Poprvé strana kandidovala ve volbách do městské rady v Osnabrückeru v roce 2011, ve kterých sice neuspěla, byla ale první oficiálně muslimskou stranou, která kandidovala v jakýchkoliv volbách v Německu. Strana povstala za účelem ochraňovat islám a dovést ho ke zplnoprávnění s katolickou církví na území Německa. Hlavní bodem programu strany je zlepšení integrace muslimského obyvatelstva do německé společnosti. E. Toka odkazuje na to, že v zemi žije spousta rodilých Němců, kteří mají předky z arabských zemí, ale stále jsou považováni za cizince. Cílem strany je tyto rozdíly vymýtit a přinutit společnost akceptovat muslimy jako část většiny (Mal links, Mal rechts, Mal Mitte 2011). A i přes to, že strana samu sebe neoznačuje jako extremistickou, nebo radikální, upozorňuje BfV na její blízké vztahy se salafisty. V roce 2012 dokonce strana na svých internetových stránkách zveřejnila článek, který demokratický systém označuje proti-islámský a nabádá své příznivce, aby se k západní demokracii stavěli negativně (Jansen 2012).

V roce 2014 byla MDU rozpuštěna a všichni její členové přešli do strany BIG–Partei, která se otevřeně hlásí ke spolupráci se salafisty (MDU schließt sich BIG–Partei an 2014). I přes snahu státních institucí zabránit šíření extremismu, je tento fenomén stále aktivní nejen v extremistických subkulturách, ale také na politické scéně. V Německu mají extremisté na politické scéně své zastoupení

²⁷ Podle zpráv z dubna 2014 je mezi islámisty ze SRN bojujících v Sýrii už 20 obětí. Mezi posledními naverbovanými bojovníky byly i dvě středoškolské dívky (Deutsche Islamisten in Syrien getötet)

v obou sférách, jak levicové tak pravicové. V Základním zákoně je přitom zakomponovaný článek, který zakazuje vzniku extremistických stran. Po negativních zkušenostech s nacisty přijala SRN formu obranné demokracie, a zakomponovala její podstatu do Základního zákona. V následující kapitole si analyzujeme koncept obranné demokracie a její fungování v SRN.

4 Obranná demokracie v SRN

Obranná demokracie je koncept vzniklý s nástupem nacismu v Německu. Jedná se o koncept demokracie, kdy „*stát realizuje bezpečnostní politiku, která znamená soubor opatření, orientovaných na cíl národní bezpečnosti*“. (Mareš 2001a: 318) Cílem obranné demokracie je chránit jakýmkoliv prostředky své základní principy před extremistickými vlivy. Jedná o protixtremistickou politiku, vytvořenou na základě negativních zkušeností s bývalými totalitárními režimy v Evropě.

Důležitou roli v boji proti extremismu v obranné demokracii hrají hlavně bezpečnostní složky země. Vedle nich hrají neméně důležitou roli vládní orgány (v SRN BfV) a nevládní organizace (např. média). Společně tyto orgány vytvářejí prostředí, ve kterém je společnost informována o hrozbách extremismu, jeho projevech, chrání společnost před jeho vlivy a vytváří prostředky pro zabránění jeho zrodu a šíření. Extremismus je ale fenoménem, který má mnoho příčin vzniku. Jak společenských, ekonomických tak individuálních nebo ideologických. Je to specifická hrozba, která může mít své kořeny jak v samotném jedinci, tak v celé společnosti. Tyto individuální faktory jsou také důvodem, proč je boj proti extremismu složitým procesem (Mareš 2001a: 317).

Koncept obranné demokracie analyzuje Andreas Klump, který rozeznává šest jeho podob, mezi nimi také liberálně demokratická varianta aplikovaná od 50. let 20. století v SRN. Tu definuje jako „*žádná bezpodmínečná svoboda nepřítelům svobody*“. (Mareš 2001a: 323) Pro ochranu Ústavy a systému země zřídila SRN v roce 1950 BfV, který se zabývá preventivním bojem proti extremismu. V rámci toho také každoročně od roku 1962 vydává BfV roční zprávu informující o aktivitách extremistů, jeho projevech a cílech. Dokument vydávaný jak v rámci jednotlivých spolkových zemí, tak v rámci celé SRN přispívá každoročně k veřejným debatám o tomto fenoménu a je jedním z prostředků preventivní ochrany proti šíření extremismu. Dalším prostředkem ochrany společnosti před fenoménem extremismu je uzákoněná kooperace mezi BfV a bezpečnostními složkami, mezi nimiž dochází ke fluktuaci dat a informací o extremistických skupinách, organizacích a jejich členech. Blízkou spoluprací navazuje BfV také s Úřadem spolkové kancléřky a spolkovým ministerstvem vnitra. BfV je úřadem, který má hlavní zodpovědnost za preventivní ochranu Ústavnosti před extremistickými strukturami, není však

kompetentní k aktivní obraně. Slouží jako informační zdroj pro bezpečnostní a exekutivní složky země, které následně vykonávají opatření k zastavení extremistů. Prvním počinem, vykonaným proti extremistickým strukturám bylo v roce 1956 zakázání komunistické KPD a o čtyři roky dříve v roce 1952 zakázání neonacistické SRP (*Sozialistische Reichspartei*) Spolkovým ústavním soudem (Jaschke 1991: 135–141).

Od začátku 21. století se uskutečnilo také mnoho debat o zákazu strany NPD. První debata započala už v roce 2000, kdy se zjistila provázanost některých členů NPD s násilnými, rasisticky motivovanými útoky. Otázka zákazu strany vyšla z iniciativy durynského ministra vnitra Christiana Köckerta, jehož snahy se setkaly jen s minimální odezvou. Jedním z důvodů ignorace této iniciativy byl zanedbatelný potenciál strany NPD, která v té době neměla zastoupení v parlamentu žádné ze spolkových zemí SRN. Teprve po několika následujících rasových útocích pravicových extremistů, se otázkou zákazu NPD začaly zajímat spolkové úřady, které vypracovaly návrh zákona na zákaz strany. Chyběly však konkrétní důkazy, které by usvědčovaly stranu ve spojitosti s násilnými činy pravicových neonacistů. V tomto světle pokračují snahy úřadů zakázat stranu až do dnes. Problém představuje také otázka omezení demokratických hodnot v případě zákazu strany, který dnes čítá více jak 5 000 členů. Hlavním problémem je nepřímá důkaznost násilného chování strany, která zastupuje nacionálně smýšlející občany. Zákazem NPD by tito občané ztratili svého politického představitele a nemohla by tak být naplňována jejich politická vůle. Ztratili by tak právo na svobodu projevu a slova, které jsou jedny z klíčových principů demokracie (Bergsdorf 2007: 59–67).

Přesto, že pokus zakázat stranu NPD je po více jak deset let neúspěšný, má SRN, jako jedna z mála zemí ústavně-právně zakotvený boj proti extremistickým skupinám. Důkazem toho mohou být úspěšně zákazy extremistických uskupení na začátku 90. let. Základní zákon zakazuje shromažďování skupin, zaměřených proti ústavnímu pořádku, proti demokratickému zřízení a dále pak uskupení omezující svobodu jedince. Článek 21 Základního zákona zakazuje strany, jejichž cílem je zničit demokratický pořádek země nebo poškodit existenci SRN (Verfassungsschutz 2012: 16–17). Dále je ochrana před extremismem v SRN zakomponována do německého trestního zákona, který stanovuje zákaz propagace

extremistických hnutí, myšleno tím takové skupiny, jejichž cílem je potlačení základních lidských práv a svobod a ohrožení ústavnosti země. Dále trestní zákon zakazuje nacistickou a jinou extremistickou symboliku (prapory, insignie, uniformy, pozdravy, hesla a tak dále) a nabádání občanů k násilným činům proti dané skupině obyvatel. Porušením těchto zákonů hrozí v SRN odnětí svobody až na tři roky (Černý 2005: 175–178)

Opatření obranné demokracie a celkové její fungování se ale často setkává s kritikou a to nejen ze strany extremistů. Například H. G. Jaschke kritizuje obrannou demokracii z hlediska jejího přímého zaměření pouze na extremistické struktury, ve spojení s rasisticky motivovanými násilnými činy a přehlíží negativní proticizinecké nálady ve společnosti a v ústavních institucích. K tomu si můžeme připomenout provokativní předvolební kampaň strany Pro NRW v roce 2012, která byla jasně proti-islamistická, přesto jí úřady nezakázaly. S tím je také spojena otázka, jak se mají demokratické instituce stavět k takovýmto situacím. Často totiž dochází k přejímání extremistických témat demokratickými stranami, což pak také činí původní extremistické uskupení méně agresivní. Mnohými je ale v takovýchto případech kritizována extremizace politického spektra a místo vynaložení prostředků pro zabránění takovéto situace, jsou extremistické vlivy akceptovány a integrovány do demokratické společnosti. (viz extremismus středu v kapitole 2.1.) H. G. Jaschke tedy upozorňuje na neefektivní fungování obranné demokracie a na její nekorektní opatření proti extremistům (Mareš 2001a: 322–333).

Na druhé straně kritiky vyvstávají otázky kolize obrany demokracie s omezováním základních práv a svobod. Základním principem obranné demokracie je bránit ústavnost a suverenitu země, na druhé straně by bylo třeba omezit některé demokratické hodnoty pro dosažení úplné ochrany státu před extremisty. Tam kde je demokracie, je také prostor pro extremismus. Jelikož demokracie zaručuje svobodu každému jedinci a vytváří tak prostor i pro ty, kteří principy demokracie neuznávají a kritizují etablovaný systém. V rámci demokracie tak svou vůli extrémisté mohou projevat veřejně, a dokud je jejich chování v rámci zákona, nemůže stát vynaložit prostředky pro jejich zastavení. Obranná demokracie však funguje na principech omezení extremismu. V SRN je uzákoněn zákaz stran, které vykazují znaky antisystémovosti, je tedy omezena vůle těch, kteří nesouhlasí se stávajícím

systemem. Do jaké míry ale obranná demokracie vynakládá prostředky pro ochranu své ústavnosti před extremistickými vlivy omezením demokratických hodnot? Dilema tohoto problému můžeme sledovat v debatách o zákazu strany NPD. Zákaz strany by tak znamenal omezení práva na politický projev více jak 5 000 příznivcům této strany. Strana ale stále funguje a má své zastoupení ve dvou zemských sněmech země SRN, je tedy jasně relevantní stranou. Dalším krokem vzad může pro obrannou demokracii znamenat zrušení tří procentní uzavírací klauzule do voleb do EP, díky které se tím pádem šance NPD na získání mandátu zvýšily. Otázkou ale je, jestli by bylo demokratické stranu zrušit, i když by její zrušení bylo činem v rámci prevence proti extremismu a ochránění státního systému.

Základními úspěchy obranné demokracie v Německu jsou zákazy spolků, které jasně propagovaly násilné činy pro dosažení svých cílů a preventivní ochrana v rámci BfV, která informuje veřejnost o projevech extremismu a tím také zamezuje nechtěnému vlivu extremistů na demokraticky smýšlející občany. Neúspěchem pak nezdařené pokusy zakázat stranu NPD a její etablování ve stranickém systému dvou spolkových zemí SRN. H. G. Jaschke ale upozorňuje ve své práci, zabývající se budoucností obranné demokracie, na fakt, že nemůžeme na obrannou demokracii pohlížet dle původního konceptu. Původní koncept byl vytvořen v období po skončení druhé světové války a vlády nacistů a na začátku studené války, který rozdělila svět na demokratický a komunistický blok. Koncept byl tedy vytvořen v období, kdy demokratický systém neměl dlouhou tradici. V dnešní době je však demokratický systém zakořeněn v celé společnosti a její hodnoty jsou základními atributy fungování moderní společnosti. A stejně tak jako se změnila během 60 let společnost, změnily se také strategie extremistických stran, které se oprostily od svých základních ideologií a přizpůsobují svou politiku negativním náladám ve společnosti. Proto jsou také společnosti jinak vnímány. Z toho důvody by podle H. G. Jaschkeho měly být základní principy obranné demokracie přizpůsobeny moderní společnosti a více než na samotné strany a organizace by se základní instrumenty obranné demokracie měly zaměřit na celou společnost, na její informovanost o projevech extremismu a na preventivní programy v boji proti němu (Jaschke 2004: 109–123).

Obranná demokracie tedy potřebuje nutnou rekonstrukci prostředků pro naplnění svých cílů a ochránění demokratického státu před extremistickými vlivy. Vliv extremistů sice zaznamenává klesající tendence, jejich existence však nemůže být podceňena, a opatření pro ochranu státu je třeba zefektivnit. Proto je nutné sledovat vývoj extremistických stran po volbách do EP a saského parlamentu, které mohou být základním indikátorem vlivu extremistických stran.

Závěr

Po negativních zkušenostech se státním systémem Výmarské republiky, která nedisponovala dostatečnými prostředky, které by zabránili nacistům dostat se k moci, a nastolit totalitní režim, bylo Německo po druhé světové válce nutné přijmout taková opatření, která by nedovolila extremistům opětovné uchopení moci a ochránila tak demokratický systém. V roce 1960 proto SRN zakomponovala do nové demokratické Ústavy – Základního zákona – koncept, pocházející z dílny Karla Loewensteina, který jeho hlavní teze konceptualizoval s nástupem Adolfa Hitlera k moci, takzvaný koncept obranné demokracie. Dle tohoto konceptu by měl stát disponovat takovými prostředky, které zabraňují extremistům dostat se k moci i za cenu porušení demokratických hodnot. S tím souvisí například zákaz některých extremistických spolků a tím pádem omezení svobody projevu jeho příznivcům. Z toho důvodu je obranná demokracie také tématem mnohých kritiků, kteří principy obranné demokracie nepovažují za slučitelné s demokracií, nebo kritizují jeho neefektivní využití prostředku pro zabránění vytváření extremistických struktur.

I přes určité kompetence státu zabraňovat vytvoření formálních extremistických skupin, jsou ve stranickém systému SRN přítomny strany, které vykazují extrémistické znaky. V současnosti fungují na německé politické scéně dvě extremistické strany, které představují relativní konkurenci pro demokratické etablované strany. První z nich je strana Die Linke, která se podle E. Jesse a R. Stösse, i přes to, že od roku 2013 je jí BfV odebrán status extremistické strany, stále řadí mezi mírně extremistické, a to z důvodu existence extremistických platforem kooperujících se stranou. Dále E. Jesse uvádí jako důvod antikapitalistickou (tedy proti stávajícímu kapitalistickému systému) rétoriku strany, dále pak její otevřené sympatie k režimu Fidela Castra a kladení důrazu na cíl vytvořit sociální demokracií, která má své kořeny v komunismu. Die Linke se sama považuje za stranu demokratickou, která se více jak 20tiletou transformací ze strany SED, přes SED–PDS, PDS, Die Linkspartei.PDS až po současnou Die Linke, snaží oprostít od nálepky nástupnické strany a působit na občany jako levicová demokratická strana. V současnosti disponuje Die Linke 64 (z 631) mandáty ve Spolkovém sněmu Německa a pravidelně získává mandáty ve volbách

do zemských sněmů, a to hlavně v bývalých zemích NDR, jako jsou Brandenbursko, Sasko a Meklenbursko-Přední Pomořansko.

Druhou relevantní, ale slabší extremistickou stranou je pravicová NPD. Své příznivce si strana získává stejně jako Die Linke převážně ve východních spolkových zemích. V posledních dvou volebních obdobích se straně dařilo udržet si mandáty ve dvou spolkových zemích, a to v Sasku a Meklenbursku-Předním Pomořansku, tedy v zemích, kde úspěch zaznamenává i levicová Die Linke. Úspěch extremistických stran v bývalých zemích NDR je podle Armina Pfahl-Traughera zapříčiněn dvakrát vyšší nezaměstnaností ve srovnání se západními spolkovými zeměmi a tím také vyšším podílem sociálně slabých občanů, kteří jsou nejčastějšími voliči extremistických stran. Nejvyšší procento příznivců NPD tvoří mladí nezaměstnaní občané s nízkým vzděláním.

U obou výše jmenovaných extremistických stran je však v posledních volbách zaznamenán úbytek hlasů, jejich potenciál se však může projevit u voleb do EP v květnu 2014, kde má strana Die Linke pravidelné zastoupení. Po zrušení tří procentní uzavírací klauzule strana NPD předpokládá také úspěch. Získáním mandátu by se stala první nacionálně demokratickou stranou se zastoupením v EP. Další zkouškou pro strany budou volby do zemského sněmu ve spolkové republice Sasko, kdy v posledních volbách do parlamentu této spolkové země získala Die Linke 20,6 % hlasů a NPD 5,6 %. Největší úspěch stran byl zaznamenán po roce 2003, kdy vstoupila v platnost neoblíbená sociální reforma Hartz IV, který vyvolala vlnu nepokoje. Strany využily příležitosti, a svou politiku v té době zakládaly na hlasité kritice těchto reforem. Práce se však zaměřuje pouze na současný stav extremistických stran v Německu a ne na předpoklad jejich budoucího vývoje.

Vedle Die Linke působí v SRN dvě další levicové strany, vzniklé také před sjednocením Německa, jejichž politika je jasně antisystémové. Jsou jimi DKP a MLPD, které však žádný významnější úspěch ve volbách ve sjednoceném Německu nezaznamenaly. Na pravicové extremistické scéně jsou aktivní dvě nové strany. Strana DIE RECHTE, vzniklá v roce 2012 ze členů DVU, kteří nesouhlasili s fúzí o transformaci DVU do strany NPD, a která má v současnosti pouze marginální význam pro stranický systém Německa. Její členská základka se však během jednoho roku ztrojnásobila a její kooperace s neonacistickými strukturami

představuje možné riziko. V roce 2007 vznikla v Severním Porýní-Vestfálsku proti-islamistická strana Pro NRW, která jako druhá pravicově extremistická strana kandiduje do voleb do EP. Před komunálními volbami v Severním Porýní-Vestfálsku v roce 2012 si strana získala pozornost díky své provokativní proti-islámské volební kampani, která rozbouřila mnohé muslimské obyvatele a vyvolala demonstraci vedenou extremistickým hnutím Salafiyya.

O hnutí Salafiyya se v poslední době mluví také v souvislosti s verbováním obyvatel Německa do občanské války v Sýrii. V současnosti se takových občanů nachází v Sýrii až 5 500, z toho až 300 původních Němců. Tito občané vyvolávají obavy u bezpečnostních složek, které se obávají možných extremistických tendencí těchto dobrovolných bojovníků po návratu zpět do SRN, které by mohly vést až k teroristickým projevům extremismu. Na politické scéně jsou islámští fundamentalisté zastoupení stranou BIG-Partei, tvořenou bývalými členy muslimské strany MDU působící v Osnabrückeru. Strana žádný úspěch ve volbách nezaznamenala.

Extremismus je fenoménem, který se objevuje v každé demokratické zemi. Aby demokratický systém zabránil vzniku extremismu, musel by omezit mnohé ze svých principů, jako právo na svobodu projevu nebo právo na shromažďování. Omezením těchto principů by se pak systém nemohl nazývat demokratickým, ale diktaturou. Demokracie musí počítat s cenou za vládu lidu a svobodu jedince, které mohou vyústit v nespokojenost s etablovaným systémem a potenci ho zničit, tedy k extremistickým tendencím. V SRN se s tímto fenoménem pokusili vypořádat zavedením obranné demokracie a vytvořením BfV. Za úspěch může SRN považovat fakt, že od konce druhé světové války nezískala žádná extremistická strana většinu v parlamentu. Na druhou stranu jsou strany v politickém systému stále přítomny, a i když jejich popularita balancuje, musí se s nimi stále počítat jako s přímou hrozbou pro demokratický systém. Můžeme tedy říct, že obranná demokracie v Německu nedokáže vyvinout dostatečné prostředky, aby zabránila vzniku extremismu v zemi, to může dokazovat také více jak desetileté pokusy zakázat stranu NPD. Zakázání strany stojí pouze na morální otázce, jestli je možné použít nedemokratické prostředky pro ochranu demokracie.

V posledních letech zaznamenávají extremistické strany spíše klesající tendence, jak do úbytku členské základny (neplatí pro DIE RECHTE), tak do úbytků voličů. Proto letošní rok 2014 bude zkouškou pro obrannou demokracii SRN. Vedle voleb do EP, a do saského parlamentu se letos konají také volby do zemského sněmu severního Porýní-Vestfálska, které budou pro stranu Pro NRW klíčové. Potencionální úspěch strany může opět vyvolat vlnu nevole u muslimského obyvatelstva, a opakovat se tak situace z roku 2012, kdy provokativní proti-islámská politika Pro NRW vyvolala demonstrace muslimských extremistů.

Práce tedy jasně nepotvrzuje hypotézu, že obranná demokracie v SRN funguje na principu opětovného zabránění extremistům v uchopení moci. Úspěchem pro obrannou demokracii v SRN můžeme považovat vypořádání se s násilnými činy na začátku 90. let, kdy zákazem extremistických skupin, které měly na svědomí proticizinecké nálady ve společnosti, zabránila dalšímu šíření rasisticky motivovaných aktů v zemi. Od druhé poloviny 90. let se však do popředí dostávaly extrémistické politické strany. Po zavedení reformu Hartz IV se dá NPD de facto považovat za etablovanou stranou se stálým zastoupením ve dvou parlamentech spolkových zemí. Strana NPD jasně odkazuje na politiku Třetí říše a šíří rasovou nenávisť, přesto se po více jak deset let nedaří úřadům stranu zakázat a to také hlavně z důvodu její vysoké členské základny. Obranná demokracie tedy není schopná vypořádat se s extremistickými stranami, navíc zrušením tří procentní uzavírací klauzule do voleb do EP se extremistickým stranám markantně zvýšili šance na získání mandátu do této evropské instituce. Druhým příkladem je strana Die Linke, u které je sice polemika o jejich extremistických tendencích otevřená, do konce roku 2012 však byla vedena BfV jako strana extremistická, přesto pravidelně získávala mandáty ve Spolkovém sněmu.

Je tedy jasné, že obranná demokracie nefunguje podle původního konceptu, musíme ale brát v úvahu, že Německo si během více jak 60ti let prošlo mnohými změnami a demokracie se stala nedílnou součástí státního systému. Nemůžeme říct, že obranná demokracie v Německu selhala, jelikož se jí podařilo vynaložit takové prostředky, aby se žádná extremistická strana nedostala k moci, na druhou stranu nedokázala zabránit vzniku nových extremistických struktur a jejich etablování ve stranickém systému SRN.

Práce může posloužit pro další výzkum vývoje extremistických stran v Německu, pro zjištění skutečného potenciálu extremismu v Německu je však třeba zakomponovat do výzkumu také aktivitu neformálních extremistických uskupení, jako jsou Kamarádské spolky, skupiny militantní levice a islámské extremistické organizace. Analýza takového rozsahu, jaká je provedená v této práci nemůže jasně určit, do jaké míry je obranyschopná demokracie v SRN schopná bránit své hodnoty. Jak už bylo řečeno, je třeba brát v úvahu i nepolitické organizace, které tím, že se neúčastní volební soutěže o hlasy občanů, tíhnou často k násilným trestným činům vůči nepřítelům jejich ideologie. Jelikož se ale stále objevují nová politická i nepolitická extremistická uskupení, je těžké určit, do jaké míry disponuje obranná demokracie SRN prostředky, aby jejich šíření zabránila.

Prameny a literatura

Backes Uwe. 2012. „Linker politischer Extremismus in Europa.“ Pp. 263 – 280 in Ulrich Dovermann (Eds.). *Linkextremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: BpB

Backes, Uwe. 2008. „Linksextremismus im vereinten Deutschland.“ *Bundeszentrale für politische Bildung*. 26. 02. 2008 (online). Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/linksextremismus/33615/linksextremismus-im-vereinten-deutschland> (29. 03. 2014)

Bergsdorf, Herald. 2007. *Die Neue NPD. Antidemokraten im Aufwind*. München: Olzog.

Bobbio, Norberto. 2003. *Pravice a levice: důvod a smysl rozdělení politické scény*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultura.

Bundesamt für Verfassungsschutz. 2014. „Salafistischen Propaganda in Deutschland heute“ BfV–Newsletter. *BfV–Newsletter*, Januar 2014 (online). Dostupné z: <http://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/newsletter/newsletter-archive/bfv-newsletter-archiv/bfv-newsletter-2014-1/bfv-newsletter-2014-01-07.html> (05. 04. 2014)

Ceylanoglu, Sena. 2004. „Linksextremismus in Deutschland heute.“ Pp. 136 – 162 in *Extremismus in Deutschland. Erscheinungsformen aktuelle Bestandsaufnahme*. Berlin: Bundesministerium des Innern.

Černý, Petr. 2005. *Politický extremismus a právo*. Praha: Eurolex Bohemia.

Decker, Markus. 2014. „Salafisten werben für Syrien–Krieg“ *Berliner Zeitung*. 02. 04. 2014.

„Deutsche Islamisten in Syrien getötet“ *Neues Deutschland*, 28. 4. 2014.

Euractiv.cz. 2005. „Německé sociální reformy Hartz III a Hartz IV – přehled ustanovení a reforem a jejich dopady na německou společnost“ *Euractiv.cz*, 01. 06. 2005 (online). Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/nmeck-sociln-reformy-hartz-iii-a-hartz-iv---pehled-ustanoven> (12. 03. 2014)

Franz, Frank. 2014. „Mit Volldampf in Richtung Europaparlament!“. *NPD–Niedersachsen. de*. 07. 03. 2014 (online). Dostupné z: http://www.npd-niedersachsen.de/index.php/menue/61/thema/3820/id/3935/akat/19/infotext/Mit_Volldampf_in_Richtung_Europaparlament/Europawahl_2014.html (11. 03. 2014)

Gemblu, Mesfin. 2002. „Náboženský fundamentalismus a měnící se tváře nacionalismu.“ *Politologický časopis* (3): 314–321 (Dostupné z: <http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2002/3/2002-3-5-Gedlu-N%E2%80%A0bo%C3%9Fensk%C5%BE%20fundamentalismus%20a%20m%C5%8Dn%C2%B0c%C2%B0%20se%20tv%E2%80%A0%C5%BCe%20nacionalismu.pdf> [25. 02. 2014])

„Gute Chancen für Straßburg“ *NPD*, (online). Dostupné z: <http://npd.de/html/1/artikel/detail/3621/> (06. 04. 2014)

Gysi Gregor. 2014. „Ukraine – Es Gibt nur den Weg der Diplomatie“ *Die Linke*, 13. 03. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.linksfraktion.de/reden/ukraine-es-gibt-weg-diplomatie/> (03. 04. 2014)

Havlík, Vlastimil, Aneta Pinková. 2012. „Populisté, protestní strany, outsideři? Několik poznámek ke konceptualizaci populistických politických stran. *Rexter* (2). Dostupné z: <http://www.rexter.cz/populiste-protestni-strany-outsideri-nekolik-poznamek-ke-konceptualizaci-populistickyh-politickyh-stran/2012/11/11/> (18. 02. 2012)

Chmelík, Jan. 2001. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde.

Jansen, Frank. 2012. „Verfassungsschutz warnt vor muslimischer Partei“ *Der Tagespiegel*, 29. 08. 2012 (online). Dostupné z: <http://www.tagesspiegel.de/politik/unter-dem-deckmantel-der-demokratie-verfassungsschutz-warnt-vor-muslimischer-partei/7065948.html> (02. 04. 2014)

Jasche, Hans-Gerd. 2008. „Linksextremismus“ *BpB*. 01. 08. 2008 (online) Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/linksextremismus/33598/linksextremismus> (10. 03. 2014)

Jaschke, Hans-Gerd. 1991. *Streitbare Demokratie und innere Sicherheit: Grundlagen, Praxi und Kritik*. Opladen: Westdeustcher Verlag GmbH.

Jaschke, Hans-Gerd. 2004. „Die Zukunft der streitbaren Demokratie“ *Totalitarismus und Demokratie* (1): 109–123.

Jesse, Eckhard. 2012. „Die Linke – demokratietheoretische parteiensystematische und koalitionsstrategische Überlegungen.“ Pp. 123–142 in Ulrich Dovermann (Eds.). *Linksextremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: BpB.

Kotlán, Pavel. 2003. *Demokracie ve stínu: extremismus, terorismus, fašismus a komunismus*. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates.

Liszt, Paul. 2014. „6000 verhinderten Naziaufmarsch“ *Neues Deutschland*, 28. 04. 2014.

Litschko, Konrad, Andreas Speit. 2014. „Neonazi – Partei findet zu wenige Unterstützer“ *Taz. Die Tageszeitung*, 05. 02. 2014.

„Mal links, mal rechts, mal Mitte“ *Taz*, 08. 09. 2011. Dostupné z: <http://www.taz.de/!77767/> (03. 04. 2014)

Mareš, Miroslav. 2001. „Obrana demokracie a analýza politiky“ *Politologický časopis* (4): 317–331

Mareš, Miroslav. 2001. „Otázky výzkumu pravicového extremismu.“ *Politologický časopis* (2): 115–133.

Mareš, Miroslav. 2004. „Teorie Extremismus.“ Pp. 297–325 in Vít Hloušek, Lubomír Kopeček (eds.). *Demokracie: teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie*. Brno: MU.

„MDU schließt sich BIG-Partei an“ *blu – News*, 17. 03. 2014. (Dostupné z: <http://www.blu-news.org/2014/03/17/mdu-schliesst-sich-big-partei-an/> (05. 04. 2014)

Meisner, Matthias, Frank Jansen, Max Muth. 2013. „Verfassungsschutz will nur noch extreme Linke beobachten“ *Der Tagespiegel*, 23. 01. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.tagesspiegel.de/politik/ueberwachung-von-abgeordneten-verfassungsschutz-will-nur-noch-extreme-linke-beobachten/7672076.html> (07. 04. 2014)

Mikulčíková, Adriana. 2008. „Zjednotené Nemecko a problém pravicového extremismu“ *Politické vedy* 11 (3–4).

Neubert, Milan. 2001. „Levice, Radikalismus a extremismus.“ *Emancipace* (3). Dostupné z: http://www.sds.cz/docs/emancip/e2001_3.htm (20. 02. 2014).

Neugebauer, Gero. 2012. „Von der SED/PDS zur Partei Die Linke: Oszillieren zwischen Demokratie und Extremismus.“ Pp. 95–122 in Ulrich Dovermann (Eds.). *Linksextremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: BpB.

Neumann, Peter. 2013. „Radikalisierung, Deradikalisierung und Extremismus. *Aus Politik und Zeitgeschichte* 63 (29–31): 3–10.

Novák, Miroslav. 1999. „Relevance malých stran v demokracii. Od obecného rámce k české smlouvě o ‚stabilním prostředí‘.“ *Politologická revue* (2), 44–69. Dostupné z: http://miroslavnovak.cz/Politologicka_revue_1999-2_Studie_Relevance_malych_stran_v_demokracii.pdf (28. 02. 2014)

Novotný, Lukáš. 2008. „Současný levicový politický extremismus v Německu.“ *Politologický časopis* (1): 48–65.

Pfahl – Traughber, Armin. „Die Entwicklung des Rechtsextremismus in Ost- und Westdeutschland.“ *BpB*, 26. 05. 2002 (online). Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/41916/rechtsextremismus-in-ost-und-west> (28. 03. 2014)

Pfahl – Traughber, Armin. 2006. „Werwähltrechextremistisch?“ *Bundeszentrale für politische Bildung* 20. 09. 2006 (online). Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/41899/waehler-der-npd> (24. 03. 2014)

Pfahl – Traughber, Armin. 2011. „Islamistische Gruppen in Deutschland“ *BpB*. 18. 07. 2011 (online). Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/islamismus/36361/islamistische-gruppen-in-deutschland>

Sager, Tomas. 2014. „Wolf im Schafspelz? DIE RECHTE als Sammelbecken für Neonazis“ *BpB*, 27. 03. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/rechtsextremismus/181492/die-rechte> (04. 04. 2014)

Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Sartori, Giovanni. 2011. *Srovnávací a ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků*. Praha: SLON.

Schneider, Jens. 2014. „92,24 Prozent gegen rechts“ *Süddeutsche Zeitung*, 25. 03. 2014.

Stöss, Richard. 1990. „Rechtstremismus: Begriff–Struktur–Analyse“ Pp. 61–76 in Bodewig, Kurt, Rainer Hesels, Dieter Mahlberg (Eds.). *Die schleichende Gefahr. Rechtstremismus heute*. Essen: Klartext Verlag.

Stöss, Richard. 2013. „Die Linke. Meinungsbeitrag von Prof. Dr. Richard Stöss“ *BpB*, 18. 03. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.bpb.de/politik/extremismus/linksextremismus/156715/die-linke-meinungsbeitrag-von-richard-stoess> (28. 02. 2014)

Strmiska, Maxmilián. 1995. „Demokracie a terorismus: studie k roli politického terorismu a extrémního násilí v demokratických systémech.“ *Politologický časopis* (3): 207 – 217.

Vejvodová, Petra. 2008. „Autonomní nacionalismus.“ *Rexter* (2): 11–36. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/autonomni-nacionalismus/2008/11/01/> (22. 02. 2014)

Verfassungsschutz. 2006. „Die Nationaldemokratische Partei (NPD) als Gravitationsfeld im Rechtstremismus“. *Bundesamt für Verfassungsschutz* (online, Pdf.). Dostupné z: http://www.verfassungsschutz.de/de/download-manager/_broschuere-2006-12-npd-als-gravitationsfeld.pdf (22. 03. 2014)

Verfassungsschutz. 2012. „Verfassungsschutzbericht 2012“. *Bundesministerium des Innern* (online, Pdf.). Dostupné z: <http://www.verfassungsschutz.de/de/oeffentlichkeitsarbeit/publikationen/verfassungsschutzberichte/vsbericht-2012> (26. 03. 2014)

Verfassungsschutz. 2013. „Islamismus: Entstehung und Erscheinungsformen“. *Bundesamt für Verfassungsschutz* (online, Pdf). Dostupné z: http://www.verfassungsschutz.de/de/download-manager/_broschuere-islamismus-entstehung-und-erscheinungsformen.pdf (27. 03. 2014)

„Wahlen 2014“ *Pro NRW*,(online). Dostupné z: <http://pro-nrw.net/kommunalwahl-2014/> (02. 04. 2014)

„Wahlergebnisse der NPD bei den Landtagswahlen in den Bundesländern in den Jahren von 2008 bis 2011“ *Das Statistik-Portal*, (online). Dostupné z: <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/208353/umfrage/wahlergebnisse-der-npd-in-den-bundeslaendern/> (18. 04. 2014)

„Wahlergebnisse“ *Die Linke*, (online). Dostupné z: <http://www.die-linke.de/wahlen/wahlergebnisse> (02. 04. 2014)

Přílohy

Příloha 1 – Použité zkratky

APuZ	Aus Politik und Zeitgeschichte
BfV	Bundesamt für Verfassungsschutz
BIG–Partei	Bündnis für Innovation und Gerechtigkeit
BpB	Bundeszentrale für politische Bildung
CDU	Christlich demokratische Union
DKP	Deutsche kommunistische Partei
DVU	Deutsche Volksunion
EP	Evropský parlament
IRA	Irská republikánská armáda
KPD	Kommunistische Partei Deutschlands
MDU	Muslimische demokratische Union
MLPD	Marxistisch-Leninistische Partei Deutschlands
MSI	Italská neofašistická strana
NDR	Německá demokratická republika
NPD	Nationaldemokratische Partei Deutschland
NSU	Nationalsozialistischer Untergrund
PDS	Partei des demokratischen Sozialismus
Pro NRW	Pro Nordrhein-Westfalen
RAF	německá frakce Rudé armády
RB	italská Rudá garda
REP	Die Republikaner
SED	Sozialistische Einheitspartei Deutschlands
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands
SRN	Spolková republika Německo
SRP	Sozialistische Reichspartei
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
USA	United States of America
UVF	Ulsterská dobrovolnická síla
WASG	Wahlalternative Arbeit & soziale Gerechtigkeit

Abstrakt

Tato případová studie se zabývá extremistickými stranami působícími v současnosti ve Spolkové republice Německo, zejména jejich fungování v rámci obranné demokracie, jako konceptu fungujícího v SRN od 50. let 20. století, jehož podstatou je obrana demokracie před extremistickými vlivy. Práce analyzuje, jestli je některá z extremistických stran etablovaná ve stranickém systému SRN a schopná ovlivnit politickou moc v zemi.

První dvě kapitoly se zabývají teoretickou stránkou práce. První kapitola popisuje teorii extremismu a jeho srovnání s radikalismem. Druhá kapitola se zaměřuje na politický extremismus, popisuje základní znaky pravicového a levicového extremismu, fundamentalismu, projevy extremismu a závěr kapitoly je věnován racionalizaci extremistických stran ve stranickém systému. Druhá část práce se věnuje analytické části zaměřené na extremistické strany v SRN a jejich vývoj od sjednocení Německa po současnost. Poslední kapitola je věnována fungování obranné demokracie v Německu. Celkově práce hodnotí fungování militantní demokracie a analyzuje, jestli disponuje SRN dostatečnými prostředky, aby zabránila opětovnému uchopení moci extremisty.

Abstract

This case study concentrates on the analysis of the extremist parties in contemporary Federal republic of Germany, particularly on their impact on militant democracy, as a concept of democracy which has been working in Germany since 50 years of the 20th century. The core of the concept is defense of the democracy against the extremist influences. The study analysis if some of the extremist parties is established in party system of Germany and if some them is able to influence political power in the country.

The two chapters at the beginning consider the theoretical part of the study. The first chapter describes theory of extremism and compares the extremism with radicalism. The second chapter concentrates on political extremism, describes the basic characteristics of right- and left-wing extremism, the basic characteristics of fundamentalism, manifestations of extremism and the last part of the chapter dedicates to rationalization of extremist parties in party system. The second part

of study engages in the analysis focused on extremist parties in Germany and their development of extremist parties since the reunification of Germany. The last chapter is focused on militant democracy in Germany. Basically study assesses the functioning of militant democracy in Germany and analyses, if Germany is endowed with resources, which are able to prevent from seizure the power by extremists.